

नमो तस्मै भगवतो अरहतो सम्भासम्बुद्धस्य

धम्मदय

—[नेपाल भाषाया लय्-पौ]—

सरस्वती

ध्व नं स्व० दानरत्न ताम्रकारया लहासाय् चवया तथा दीगु अनेक
कलाकृति मध्ये छगू हाफटोन चित्रया दसु ।

(नेपाल भाषा परिषदया सौजन्यं)

वर्ष १२
पूर्णसंख्या १४३

गुंला
७

बुद्ध सम्बत् २५०३
नेपाल सम्बत् १०७६

थुगु प्रतिया
ने. रु. १५० भा. रु. ३७ न पै.
दच्छिया चन्दा
ने. रु. ४१, भा. रु. ३)

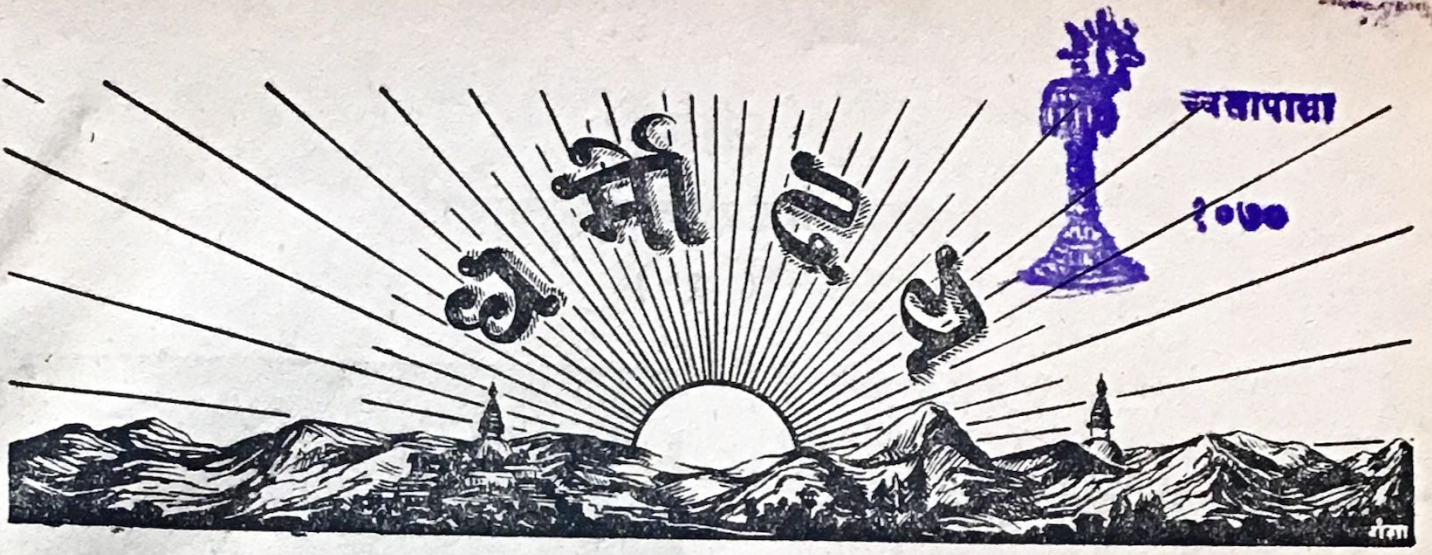
धम्मः-पौ

१—बुद्ध-वचनमृत	...	...	२०९
२—जीवनी	महापण्डित राहुल सांकृत्यायन	...	२१०
३—गुलाबलिसे (कविता)	श्री तिलकप्रकाश	...	२१२
४—बुद्ध व वस्पोलया उपदेश (लेख)	श्री ज्ञानवज्र वज्राचार्य	...	२१३
५—पसूकाः ऋगू अध्ययन (आलोचना)	श्री चित्तरञ्जन 'नेपाली'	...	२१४
६—गुलाबयान (कविता)	श्री रामबहादुर कायस्थ	...	२१८
७—समाज व साहित्य (लेख)	श्री रमेशचन्द्र मधु	...	२१९
८—कस्तिहा लिसे (कविता)	श्री गिरिजाप्रसाद	...	२२०
९—संसार ऋचाः (यात्रा)	श्री नहुतेबहादुर	...	२२१
१०—कहण कथा (कविता)	श्री आशाकाजी	...	२२५
११—म्ये (कविता)	श्री ध्रुवकृष्ण 'दीप'	...	२२५
१२—सन्मार्ग (लेख)	श्रीमणेर मेधंकर	...	२२६
१३—आधार (कविता)	श्री भक्तकृष्ण श्रेष्ठ	...	२२७
१४—सम्पादकीय	...	...	२२८
१५—जुगु खँ	...	...	२३२

— :*!०!*:—

ग्राहकपित्त सूचना—फुक हे धया थें ग्राहकपिनि वार्षिक चन्दा फुइ धुंकल, उकिं इले थःगु चन्दा छ्वया हयाः अथवा थः एजन्टपिंथाय् बुभे याना विद्याः थःगु 'धर्मोदय' अंक सुरक्षित याना दिस्सँ । ल्हापं थन कलकत्ताय् कार्यालये मथ्यंपिं ग्राहकपिन्त 'धर्मोदय' लिपाया अंकं निसें छ्वया हय् फइ मखुत ।

—व्यवस्थापक

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक—

भिक्षु महानाम “कोविद”

सहायक-सम्पादक—

फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

वर्ष १२

कलकत्ता

श्रावण वि० सं० २०१६

अगस्त ई० सं० १९५९

अंक १०

बुद्ध-वचनासूत

अनित्य फुक संस्कार धका प्रज्ञां खनेव हे
दुःखं थ्यनिगु निर्वेदे विशुद्धिया लँ खः थ्व हे ।
धर्म, कर्म तथा विद्या, शील, उत्तम जीविका
दु सा प्राणीत ज्वी शुद्ध, मखु जातं धनं थुका ।
न्याबलें शील म्हे घानाः प्रज्ञां एकाग्र चित्तम्ह
उत्साही, संयमी व्यक्ति थाकुगु ओघ पार ज्वी ।
खः व निर्वाण सत्तीगु गुकी प्रज्ञा व ज्ञान दु ।
(विशुद्धि मार्ग)

१—काम, भव, दृष्टि, अविद्या—थ्व प्यंगूयात ओघ (खुसिबाः) धाइ ।

जीवनी

महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

(१)

सिद्धार्थ गौतमया जन्म ५६३ ई० पू० पाखे जूगु खः । वसपोलया बौयात शाक्यतय् जुजु धका धाइ, परन्तु भीसं स्यू कि शुद्धोदनया नाप नापं भदिय व दण्डपाणियात नं शाक्य-तय् जुजु धका धया तल, थुकिं थव हे अर्थ पिहाँ वः कि शाक्यतय् प्रजातन्त्रया गण संस्था (सीनेट वा पार्लामेन्ट) या सदस्यतय् लच्छविगणयात थें हे जुजु धका धागु खः । सिद्धार्थया मां मायादेवी थःछें वनेत वना च्वँच्वं कपिलवस्तुया छुं के तापाक च्वंगु लुम्बिनी नांगु शालवने सिद्धार्थया जन्म जुल । वसपोलया जन्मं ३१८ दँ लिपा तथा थःगु राज्याभिषेक धुंका नीदँ लिपा अशोकं थव हे थासे ल्वहँया स्तम्भ स्वात गुगु थौंतक नं अन हे दनि । सिद्धार्थ बुया छवा दुबले हे वसपोलया मां परलोक जुल, व वसपोलया पालन पोषण याय्गु भाला वसपोलया चिरिमां तथा (चांजु) प्रजा पति गौतमी काल । ल्याय्हाह सिद्धार्थ संसार पाखें छुं विरक्त व तसकं विचार-मग्न खना शुद्धोदनयात थः कायं साधु-सन्तपिनि धाल खय् वना राज दरवार मत्वःतेमा धका ग्यासँ वल, थः जःला खःला कोलिय गण (प्रजातन्त्र) या सुन्दरी कन्या भद्रा कापिलायनी (यशोधरा) या नाप विवाह याना विल । सिद्धार्थ छुं दिन तक च्वना च्वन, थुगु हे वखते वसपोलयात छह पुत्र प्राप्त जुल, गुह्य थःगु बिचार चन्द्रयात प्रसे याइह्य राहु भापा, वसपोलं राहुलभद्र धका नां छुना

लेखक

विज्यात । वृद्ध, रोगी, मृत व्यक्ति व प्रव्रजित (संन्यासी) या दृश्य खना वसपोलया संसारं विरक्ति पक्का जुल, छन्हु चान्हे सुयातं छुं मधासे छें पिहाँ विज्यात । थुकिया बारे बुद्धं स्वयं चुनारे (सुन्सुमारगिरि) वत्सराज उदयनया काय् बोधिराज कुमारयात कना विज्यागु दु । (मज्झिम २।४।५—

‘राजकुमार, बुद्ध ज्वीयां न्हापा—जितःनं जूगु दु—‘सुखे सुख प्राप्त जुइ फइमखु. दुःखे सुख प्राप्त जुइ फु । उकिया निंतिं.....जि मिच्याक ल्याय्हाह बले छयँले हाकुगु सँ दनि बले हे, सुन्दर यौवनया नापं, न्हापांगु वयसे मां-बौया मिखाय ख्वबि दंक

तय्का छेँ..... प्रव्रजित जुया ।.....(न्हापां)
आलार कालाम (या थाय्) वना ।’

आलार कलामं छुं योगया विधि कन, किन्तु सिद्धार्थया जिज्ञासा, थुकिं पूर्ण मजू। अनं वना वसपोल उद्रक रामपुत्रया थाय् विज्यात । अन योगया छुं खँ सीके फत, परन्तु थुकिं नं वसपोलयात सन्तोष मजुल । अले वसपोलं बोधगयाया सतीगु थासे प्रायः खुदँ तक योग ध्यान याना छुं मनसे तपस्या याना विज्यात । थ्व तपस्याया वारे वसपोलं थमं हे धया विज्यागु दु—

“जिगु शरीर (दुर्बलता) या चरम सीमा तक ध्यने धुंकुगु खः । गथे.....चयदँ दुह्येसिगु थें जिगु अंग प्रत्यंग नं जुया वन ।.....गथे ऊँटया तुति खः जिगु नं अथे हे जुल । गथे.....थय्या कथ्यागु वँ खः अथे हे जिगु जन्हुफाया क्वेँ नं छवाँ छवाँ वल । गथे शालया गंगु सिँ खः अथे हे जिगु बपि नं चा चा तूगु सी दत । गथे.....गा वंगु वुंगाले नगु खः अथे हे जिगु मिखा नं खने दत । गथे पाके मजूगु लौका निभा-फसं सेसे कुनिगु खः अथे हे जिगु छ्योया छेंगू नं सेसे कुना वन । अथे मनसे च्वनागुलिं जन्हुफाया छेंगू व तुतिया छेंगू नं पेप्पुना वन ।

यदि जि पिथ्या च्वं वनेत वा चोफाःवनेत(दन-धासां) अन हे इकुया भो सुइगु जुल । गबले जि म्ह मिले याना, ल्हातिं म्हे पित्तु पिये,....ह्म गले जुया च्वने धुंकुगुलिं चिमिसँ हाया वइगु ।...मनूतयसं धाइ-श्रमण गौतम हाकुसे च्वं सुनानं.....धाइ,— ‘हाकुगु मखु श्याम वर्ण ।’ सुनानं...धाइ— ‘मंगुर वर्ण खः ।’ जिगु अपाय्चो शुद्धगु यचुसे (परिअवदात) च्वंगु छेंगूया उन स्यना वन ।

...तर थ्व तपस्यां जि व चरम...दर्शन...खंके मफु । (अले मती वल) बोधि (ज्ञान) निति छु मेगु

लँ महु ला ?...अले जि लुमना वल जि वौ (शुद्धोदन) शाक्यया बुँइ गुँभमसि माया किचले च्वना...प्रथम ध्यान प्राप्त यानाः विहार यानागु दु, लाःसा व हे बोधिया लँ ज्वी ।...तर थपाय्चो गंसिगु म्हं व ध्यानमुख लाय अःपुइ मखु ।...अले जि स्थूल आहार...जा-केँ...ग्रहण याना ।...उगु वखते जि नाप न्याम्ह भिक्षुत च्वना च्वंपिं दु ।...जि स्थूल आहार ग्रहण यागु खना व न्याम्हं भिक्षुत वन ।”

अनं लिपाया जीवन यात्राया खँ बुद्धं मेथाय् धया तःगु दु—

“जि छगू बांलागु थासे वन खण्डे छगू खुसि (निरंजना) न्ह्याना च्वंगु खना । वया घाट त्वीसे च्वनाः न्ह्याइपु जू ।

थ्व हे ध्यान याय् लोगु थाय् खः धका (विचा याना) अन च्वना । (अले)—जन्म जुयागुया दुष्परिणामयात खंका...अनुपम निर्वाणयात प्राप्त याना...जिगु ज्ञान दर्शन (साक्षात्कार) जुल, जिगु चित्तया मुक्ति अचल जुल, थ्व जिगु अन्तिम जन्म जुल, आःहानं (मेगु) जन्म ज्वी मखुत ।”

सिद्धार्थया थ्व ज्ञान दर्शन खः—‘दुःख दु, दुःखया हेतु (समुदय), दुःखया निरोध (विनाश) व दुःख निरोधया लँ नं दु । गुगु धर्म (वस्तु व घटना) दु व हेतु उत्पन्न ज्वी, उकिया हेतु बुद्धं कन हानं उकिया निरोधनं । थज्यागु खँ धाइम्ह महाश्रमण खः ।’

सिद्धार्थ नीगुदँया वयसे (५३४ ई० पू०) छें तोतल खुदँ तक योग तपस्या याय् धुंका लिपा ध्यान व चिन्तन द्वारा ३६ दँ दुबले (५२८ ई० पू०) बोधि (ज्ञान) प्राप्त याना बुद्ध जुल । हानं ४५ दँ तक वसपोलं थःगु धर्म (दर्शन) या उपदेश यायां ८० दँया उमेरे ४८३ ई० पू० कुशी नगरे निर्वाण प्राप्त यात ।

(महामानव बुद्ध सफुलिं)

(ल्यंगु लिपा)

गुलाब

लिसे

श्री तिलकप्रकाश

नया त्वना अरु सनाव भीसं
जीवन थःथः हना सखी !
मुख चिना छं मचा जुया जि
काल हने धुन विगत सखी !!

तयाव प्यख्यं च्वा च्वा सू कं
चवनाव च्वंम्ह छ दथुस सखी !
पंका कुंका पराधीनताय्
च्वं च्वनाम्ह थौं खः जि सखी !!

गुलाब, भी निम्ह त्वाय् चिन्य योला ?

कंटक—गृहया खः छ निवासी
परवस लाना च्वंम्ह सखी !
कारागृहया खः जि निवासी
स्वच्छन्दता छुं महुम्ह सखी !!

क्यबया रानी अरु स्वांया हे
छंत धया तल थौं स्व सखी !
जगया नारी गृहया रानी
जित धाया तल थौं स्व सखी !!

गुलाब, भी निम्ह त्वाय् चिन्य योला ?

कं भाः जक मखु कुनिगु छंत थौं
पःखाः प्यख्यं दःनि सखी !
जित नं पंगः छ्यं हे जकं मखु
समाज हानं दःनि सखी !!

मधुर सुगायन ताय् दै पिन्यसं
तर स्वे दै मखु पना कथं !
जित नं बंधन दः स्व अथे हे
थः यत्थ्यं महु जुयगु गनं !!

गुलाब, भी निम्ह त्वाय् चिन्य योला ?

पथिकतय्त छं थःगु सुगंधय्
बियेगु आश्रय आश - सखी !

च्याका हत्-मत जगया न्हू लँपु
क्यन्यगु जिक्के दः आश सखी !!

गुलाब, भी निम्ह त्वाय् चिन्य योला ?

(नेपाल भाषा समिति पाखें पुरस्कृत)

बुद्ध व वसपोलया उपदेश.

श्री ज्ञानवज्र, वज्राचार्य

भीसं सीकेमाः कि भगवान् गौतम बुद्धं सुं क्कम्ह, ईश्वर मखु, भी थें ज्याम्ह मनुष्य हे खः। तर भी साधारण जनपिं स्वया च्वय् जुल ? किन्तु भीपिं नापं अलग मजू। भीपिं थें हे जन्म जुल ल्यायम्ह जुल, विवाह जुल, क्कम्ह शिशुया पिता नं जुल। अले थ्व संसारं तापाक वन।

किन्तु वसपोलया विशेषता मनुष्य ज्वीगुली मखु कि मनुष्यया कर्तव्य पालन यायगुली खः।

वसपोलया जन्म जुल, क्कगू उच्च कुले, हानं थःगु जीवन बितेयाना बिज्यात साधा भिक्षु जुया। जानी, पद लोलुपता तथा धनयागु भेदयात क्कखे तथा बिज्यात। अतएव भीसं वसपोलयात मनुष्य मध्ये पूर्णम्ह धायमाः।

वसपोलया पूर्ण ज्ञान हे विश्व प्रेम, गबल्यें हे मफवीगु करुणा व मैत्री, निस्वार्थ सेवा अपूर्व त्याग अत्यन्त सुद्ध व फुक्क पारमितां पुरें जूगु चरित्र बल, दृढ़ प्रतिज्ञा व धर्म प्रचार यायगु; अनेक गुणं याना आखिरे पूर्ण सफल नं जुया बिज्यागुलिं, वसपोल बुद्धयात विश्वया दकसिबे तःथंम्ह गुरु धका माने यायगु मानव जातियात कर हे लगे जुल।

भगवान् गौतम बुद्धया जीवन गज्यागु ? थ्व खँयात भीसं स्पष्ट याय् माः कि, गथे आकाशे च्वया च्वंपिं पंक्षितय् लें खनिगु कठिन खः। अथे हे भगवान् बुद्धया जीवनयात लनेगु कठिन हे खः। किन्तु भीसं वसपोलया जीवनयात सीकेगु प्रयत्न याय्।

भगवान् शास्तां नं सिंहनाद याना आज्ञा दयकल— “न्यना तैगु खँय् विश्वास यायमते, परम्परायागु खें विश्वास यायमते, केवल जिं धाल धायवं जिगु खँयात क्ककलं ग्रहण यायमते। बरु उकियात थःगु बुद्धि पारख् याना ख।”

थ्व घोषणां बुद्धं मनुतयत परम्परा व ग्रन्थया प्रमाणं मुक्त याना बिज्यात।

वसपोलं आज्ञा दयका बिज्यात “हे मनुष्य, फुक्क सुखया गुगु प्रकाश खः व छंगु हे ल्हाते दु। अतएव छं-सुयाके नं निर्भर ज्वी माःगु मखु।”

भगवान् बुद्धं केवल घोषणा जक याना सुमुक्क च्वना बिज्यागु मखु। वसपोलं थःगु विशालगु राज्य सुखयात छखे बान्छ्वया भिक्षा पात्र ल्हाते ज्वना ४५ दँ तक अवि-श्राम अकिंचन व भय रहित वृत्ति चाहिला संसारे धर्मया साम्राज्य दयका बिज्यात। बुद्धं थःगु विचार धारा द्वारा मनुष्यपिन्त संसारे स्वयम्भुस्थान बिया बिज्यात।

थ्व बुद्धया अपूर्व त्याग खः धका मधाईम्ह सु ? “मनुष्य, सुं मेम्ह व्यक्तिया शक्तिया म्हितेगु खेलौना मजुसें स्वयं थः स्वामी खः। थ्व हे बुद्ध शासनया सार खः। नरं याना यंकल धाःसा नारायण नं ज्वी”।

थ्व हे बुद्धयागु शिक्षा खः। थ्व हे बुद्धया पाखें संसारयात अमर देन खः।

थ्व संसारे मनुतयसं भगवान् शास्ताया पाखें आपालं म्वा मदुगु खँ सीकेगु ईच्छा याना ज्वी थ्व संसार सुनां दयकल ? इत्यादि।

थुजागु प्रश्नयात क्कखे चीका वसपोलं आज्ञा ज्वीगु थथेः- सुं क्कम्ह मनुयात विसालु वाण कया मरणोन्मुख जुयाच्वन। अले वया पासा तथा थः थितिपिसं वयात वाण लिकाईम्ह डाक्टरया थाय् यंका बियु। किन्तु वं धालकि, जि उबले तक थ्व वाण लिकाय् मखु गल्ले तक थ्व वाणं कय्कुम्ह मनुया वारे सीका काय फैं मखु कि व छु जानियाम्ह खः, वयागु रङ्ग गुजागु व गुगु किसीमयाम्ह खः। अले व मनुयात थ्व खयागु पत्ता हे दै मखु व अर्थे हे सिना वनि।

शान्ति नायक बुद्धं भीत क्कगू चीज स्यना बिज्यात दुःखं मुक्तिया विधि। क्कगू लें कयना बिज्यात—दुःख मुक्तिया लें। अतः बुद्धं धया बिज्यात “निव्वाणं परमं सुखं” थथे नं आज्ञा दयका बिज्यात :—

सब्ब पापस्स अकरणं, कुसलस्स उपसम्पदा।

स चित्त परियो दपनं-एतं बुद्धान सासनं ॥

अर्थः—पाप मयायगु पुण्य संचय यायगु व थःगु चित्त शुद्ध यायगु-थ्व हे बुद्धपिनि शिक्षा खः।

व्यापासा

“पसूका” — छगू अध्ययन

श्री चित्तरञ्जन ‘नेपाली’

“पसूका” सफू श्री ईश्वरानन्दजुया न्यापु एकांकी नाटक (लेखकया भासं धाःसा न्यापु कथाः प्याखं) या संग्रह खः । भीगु सांस्कृतिक एवं धार्मिक कार्ये न्याता रंगया का हिना तैगु पसूकाया तःधंगु महत्व दु । लेखकं नं थःगु सफूया नां ‘पसूका’ उके हे तैदीगु ज्वीमाः कि भीगु साहित्ये थुकियात महत्व प्राप्य ज्वोमा, अत्य थुकी न्यापु नाटक समावेश जुया च्वंगुलि नं थ्व नां उपयुक्त भापा तैदीगु खयमाः । थ्व ‘पसूका’ सफुली सम्मिलित जुया च्वंगु न्यापु नाटक मध्ये प्यपु सीधा गद्य हे च्वैतःगु जुया च्वन, तथा ‘अप्सरा’ नामगु छपु जक गद्य पद्य मिश्रित शैली च्वै तःगु जुया च्वन । थुकी मनु व अप्सरायात पद्य नवाकालि बमनु छद्मोसित गद्य नवाका तःगु दु । अत्य पद्य नवाका तःथाय् गनं गनं कन्द भंग जुया च्वंगु नं खन्य दु ।

एकांकी नाटकया विशेषता हे थ्व खः कि थ्व तःगु अंकी नाटकया छगू जक अंक मखु कि स्वयं थःहे छगू पूर्ण नाटक खः, तथा थुके विशेषतः समय, स्थान व घटनाया एकता (unity of time place and action) या ध्यान तयमाः गुगुकि छगू अंकया छगू हे तुं दृश्य जुल धाय्व पूर्ण खन्य दः वै धैगु धारणा दु । उके एकांकी नाटक छगू अंक छगू दृश्य हे च्वेगु प्रचलन जूगु खः । अथ्यला निगू स्वंगू अंक तयाः नं एकांकी नाटक मच्चोगु मखु च्वोगु दु । तःगू अंकी नाटकया छगू अंकयात तःगू मच्चि दृश्ये विभाजन याना च्वेगु प्रचलन आधुनिक साहित्ये मदे धुंकुसां भीथाय् दै हे च्वंगु दु धासेलि, निगू स्वंगू दृश्य तयाः एकांकी च्वन धाय्व उदेक चाय् मागु कारण छुं महु । सिमा मधुथाय्

अलःमां सिमा धाःथे हे सुं छम्ह व्यक्तिया जिन्दगीया कृसीं निसैगु संपूर्ण घटनायात (साधारणगु) वार्ताया रूपे न्हयथनालि नाटकया कोहं वसः पुंका तःगु सफू (सिद्धिदास) यात नं भीसं नाटकया संज्ञा बिया थः हे नाला तैगु दु धासेलि, तःगु दृश्य दय्वं एकांकी हे मखु धाय् माःगु छुं कारण महु ।

थ्व जा सर्वमान्य खँ खः कि, छुं साहित्यिक कृतिया मू वा महत्व उकिया बाह्य आकृति वा फार्म व शैली तक जक सीमित ज्वी मखु, थुकिया सन्देशयात नं थुकी संकेत याई । कला जीवनया निरिति हे जक ज्वीगुलि प्रत्येक कलात्मक कृति या उपादेयता मानव समाजयात प्राप्य ज्वीमाः । थुकी समाजया प्रचलित विचारधारायात न्ह्योन्य प्रगति पाखे ध्वाइगु छुं संदेशात्मक संकेत दयमाः, अन्यथा थन्योगु सन्देशविहीन साहित्यिक वा कलात्मक कृतियात समाजं थः नाल्य माःगु कारण छुं दै मखु ।

“पसूका”—या लेखक श्री ईश्वरानन्दजुं थ्व सफू च्वै दीबले एकांकी नाटक विषयक (तथा संपूर्ण साहित्यिक कृति विषयक) उपर्युक्त विचारधारायात ध्याने तया हे च्वैदीगु खन्यदु । थुकिया फुक्क एकांकी नाटके स्थान, समय व घटनाया एकता दुगुलि तथा थुकी छुं सन्देश बीगु प्रयत्न याना तःगु खन्य दगुलि हे थ्व खँयात पुष्टी याः ।

“पसूका” सफुती समावेश जुया च्वंगु एकांकी नाटक न्यापुं हे स्त्री समस्याया विषये च्वै तःगु जुया च्वन । प्रत्येक नाटकं “अप्सरा” छपु तोता भीगु समाजं ‘स्त्री-जाति’ उपर याना तःगु अनुदार व असमानतापूर्ण व्यवहारया विरोध

याकाःलि स्त्री अधिकारयात बः बीगु प्रयास याना तःगु दु । उकेँ 'पसूका'—सफू स्त्री वादी जुया (Femenist) म्नीगु न्ह्योन्य दं वःगु दु धाय्माः । म्नीगु नेपाल भाषा साहित्यया नाटक क्षेत्रे सर्व प्रथम धैथेँ स्त्री समस्या कुबुयाः स्त्री वादीया रूपे पसूका पिहाँ वोगु खनीबले आधुनिक पाश्चात्य नाटक साहित्य लिस्व परिचित पाठकनसेँ नवेँया 'हेन्रिक इब्सेन व इंग्ल्याण्डया जार्ज बर्नार्ड शा' या नाटकत लुमंकूसा व आश्चर्यया खँ मखु । अत्य 'पसूका'यात 'इब्सेन स्कूल'या नाटक धका नं धाय् फु । ख नं नेपाली भाषाया नाटक साहित्ये गौपाल प्रसाद रिमाल जुं "मसान" नाटक व "माया" एकांकी ज्वना, तथा गोविन्द बहादुर गोठाले जुं 'भूसको आगो' व 'फुटेको बाँध' ज्वना 'इब्सेन स्कूल' या प्रादुर्भाव याना दी थें हे, ईश्वरानन्द जुं नं 'पसूका' सफू व्वया नेपाल भाषा साहित्ये 'इब्सेन स्कूल'या भवन निर्माणे जग खना दिल धाःसा अत्युक्ति ज्वी मखु । तर इब्सेनया "डल्स हाउस" रिमालजुया "मसान" तथा गोठाले जुया "भूसको आगो" नाटके स्त्री समस्याया मू हायात कया उकिया विरोधे कलात्मक ढंगं गुलि क्रान्तिकारी भावना पिज्वै च्वंगु दु—अपि फुक मध्ये लिपा सफूया रूपे पिहाँ वोगु 'पसूका' सफूती व भावना उलि स्पष्ट एवं क्रान्तिकारी खन्य दः मवःगुलि उपर्युक्त नाटकत लिस्व परिचित पाठकत भचा निराश ज्वीगु जा स्वाभाविक हे खः सां म्नीगु नेपाल भाषा साहित्ये जक सीमित जुया च्वोपि पाठकतेगु निमित्त थ्व ढगू न्हूगु देन खः ।

'पसूका' सफूया दकसिबे न्हापांगु नाटक—'मिसा' स्त्री जाति उपरे समाज द्वारा अधिकार प्रदत्त पुरुषजाति यागु बर्बर एवं असमान व्यवहारया विरोधे च्वै तःगु जुया च्वन । थ्व ढगु सफल एकांकी नाटक खः । केवल थुकिया प्रारंभे, कमल व पल्पसा या विचे नारी अधिकारया विषय खँ जुया च्वंगु तथा व खँया धारया नाटकया मूलभूत कथानक लिस्व तिन्हया जक सम्बन्ध दः वः थें च्वन । तर थुकिया सन्देश पाखे विचाः यात धाःसा थुकी व्यापक समाजया विरोध याना

तःगु खन्य मदु । तथा केवल ढगू व्यक्तिगत जक कयाः (मतिनाया भातयात) जक वैगु चरित्रया विरोध याना तल । अत्य, मतिनाया भातयात पुरुष जातिया 'प्रतीक' या रूपे हे तःगु नं मखु कि समस्या बिलकुल व्यक्तिगत जक जुया च्वन । उकेँ थ्व नाटक क्रान्तिकारी मखु कि सुधारवादी जक (व नं नाटकया पठन वा प्रदर्शनया प्रभावं मतिनाया भात थें जाःम्ह ऐलागुलु बाह मासे जुया च्वोम्ह मनुखं थःगु चरित्र सुधार यात धाःसा सम्म) जू वल ।

"मिसा" नाटक च्वेनिसैँ कथ्यंक धैथेँ हे—'मतिना (नाटकया प्रधान पात्री) या भात गुह्यकि (नाटकया कथानक अनुसार) अय्ला गुलु, बाह मासे, रण्डीबाज जुयाः कलायात लिथु हंका दुःख बिया च्वोम्ह खः, वैत जक ब्वोबिया तःगु दु, तथा अन्योपि भ्रष्ट मनुखं समाजयात हे स्यंका च्वन धकाः सम्म आरोप याना तःगु दु । तर वास्तवे समाजया आधार हे गलत खः, तथा व हे आधारं पुरुष जाति उपर्युक्त ढंगयागु भ्रष्ट जीवन इना नं स्त्री जाति उपर अधिकार तै च्वन तथा दुःख बिया च्वन धका परिपाटीयागु हे विरोध याना तःगु खन्य मदु । अत्य, मतिनाया भातथि-जाम्ह ढगू मनुया चरित्र सुधारं जक समाजया सुधार ज्वी वा मिस्तेत अधिकार प्राप्त जू वै धका विचा याय्गु वास्तवे समाजया अनुदार परंपराया धाः थ्वीक्य सफुगु खः तथा अधिकार धैगु वस्तुयात केवल द्योन्येँ जक स्वेगु खः । काय-धाःसां म्नीगु समाजे फुक्कं मतिनाया भात थें हे अय्ला गुलु, बाहमासे तथा निम्ह खम्ह कला तैपि जक मखु, कि भिगु स्वभावयापि मनूत नं दु ! अत्य अन्योपिनि कलायात समान अधिकार प्राप्त जुया च्वंगु दुला ? थुकिया लिसः 'मिसा' नाटके मदु ।

म्नीगु नेवा समाजे लिथु न्ह्यथु हन्यगु चलन साप कम । सच्चिद्गोप्ति ढगू निह्यस्या जक निह्य कलाः दै व नं अन्योपि मनूते जक, जब कि नेवा समाजं पिन्यया समाजे निह्य खह्य कला तेषु ढगू इज्जत थें हे जुया च्वंगु दु । कला सिना वा त्वगी जुल धका मेह्य ब्या' याय्गु जा मेगु हे खँ जुल । उकेँ

कृष्ण निहत्तसे (मेमेपिनिगु स्वयाः) थथ्य निम्ह कला इल धाय्वं थ्व हे खँ कयाः संपूर्ण पुरुष जातियात आरोप लगे यायगु गुलित उपयुक्त जू वै ? क्वाय्कि थन्योपिं भातयात पार बीगु अधिकार नेवा जातिया मिस्तेत कमसे कम प्राप्य जू । अत्य थथ्य पार बीगु अधिकार दय्क दय्कं नं मतिनां थन्योह्म मभिह्व भानयात पार बीगु हिम्मत याय् मफुगुली संस्कारया कमजोरी ज्या याःगु दु, अह्म विशेषतः समाज नारी वर्गयात समान आर्थिक अधिकार वंचित याना तःगुलिं खः धका गनं संकेत सम्म नं याना तःगु महु । थथ्य थ्व नाटके स्त्री जाति प्रति समाज याना तःगु असमानता व अन्यायया मूलभूत आधारयात प्रहार मयासे कृष्ण व्यक्तियागु चरित्रे जक प्रहार याना तःगु दु, तथा मतिनाया भातं थःगु चरित्र सुधार याय्व थ्व नाटकया छुं सन्देश ल्यँ वै मखु । थुकी स्त्री इक व स्वतन्त्रताया मौलिक दावाया गनं संकेत सम्म मज्जु मखु कि 'कमल' थिं जाम्ह सुधारवादी भावुक व्यक्तिया म्हुतुं 'लिथू जू वैम्ह नं जा मिसा हे खः' धाय्का समस्यायात अह्म नित्तुनीका व्यूगु दु । थ्व हे कारणं याना नाटकया अन्ते मतिनां केवल थः भातया तस्वीर जक ध्यारं खुनां विद्रोहया भावनायात बांलाक पिज्वेक्थ मफुगु ! निश्चय नं नाटकया अन्ते नाटककारया धापू कथं मतिनां भातया तस्वीर गुगु खूगु खः व परंपरा विरोधी व विद्रोहात्मक कार्य खः । तर वैगु थ्व कार्ये 'डल्स हाउस' या नोरां, 'मशान' या हेलेनं वा 'भूसको आगो' या उर्मिलां थें स्पष्ट रूपं क्रान्तिकारी व पूर्ण विद्रोह व्यक्त ज्वी मफुगुली नाटकया पात्री मतिनाया सिबे नाटककार स्वयंया कमजोरी खः धाय्माः ।

अत्य, 'पसूका' सफूया मेगु नाटक—'मिसाया पलाखे' मांहासे गंतले वहे वन्य धका विद्रोहात्मक जिही याना च्वोंह्म नीलिमां पासाम्हेस्यां वयाः सःनः वेवं अःखः वन्य मखुत धका विचाः हीका छोगु खनीबले पाठकत न्हापां जा आश्चर्य नं ज्वी फु । तर बांलाक विचाः यात धाःसा 'पसूका' सफू विद्रोहात्मक वा क्रान्तिकारी मजुस्ये नारी समस्यायात

क्रान्तिकारी ढंगं मखु कि सुधारवादी पहलं सुल्हे यायगु हे थ्व सफूया वास्तविक सन्देश जूगुलिं "मिसा या पलाखे" नाटक थ्व सफूया सन्देशानुसार कृष्ण सफल एकांकी नाटक खः तथा नीलिमा या विचार परिवर्तन नाटकया उद्देश्यानुसार उपयुक्त जू धाय्माः । आर्थिक स्वतन्त्रताया निमित्त कृष्ण व्यापक क्रान्तिया पृष्ठभूमि तयार यायगु तोता केवल आवेशे वया मां बौयात तं कयना छें तोता वन्यगु कुंचे लाकमं च्वायगु थें जक ज्वी धैगु खँ "न्हूगु लें मिला" नाटकया प्रधान पात्री मिलां मथूसां नीलिमां थू । उके वं अबुया विरुद्ध मिटिङ्गे वनेगु निर्णय मयात, छायाकि सफू न्यायत तथा मेमेगु ज्या यायत नं वयात अबुयाके ध्यवा काय मानि । अत्य छें च्वनां समाजया प्रतिनिधि स्वरूप दना च्वोंपिं मां भवु प्रति रोष व्यक्त यायगु स्वाभाविक हे जुल, अन्यथा नाटकया सन्देश हे अस्पष्ट जू वनि ।

"न्हूगु लें मिला" नाटके, उकिया मू पात्री मिलां विद्रोह थें याना पिहाँ वंगु मिसा वर्ग प्रति समाजे जुया च्वंगु अन्याय प्रति हे विद्रोहात्मक कदमया संकेत खः ला ? थुकी शंका लगे जू । प्रत्येक मां बौपिसं त्यास्यपिं म्हायूमस्त लिबाक पिन्थ चुंच्वन धाय्व हालिगु साधारण खँ खः । मिस्त जक मखु मिजंत समेत नं बिना कारणं लिबाक दुहाँ वल कि छें मिस्त हालिगु नं साधारण हे खः । अय जूसां, मिस्त लिबाक च्वनिगुली व मिजंत लिबाक च्वनिगुली छें यापिं मनून हालिगुली मौलिक भिन्नता दु । मिजंत लिबाःसा हालिगुली केवल छें ज्या थाकुगु भावना जक दु, तर मिस्त लिबाःसा हालिगुली मिस्त प्रतिगु सामाजिक अविश्वासं ज्या याना च्वंगु दै, मिस्त थःगु थःमं संरक्षण यायगुली समर्थ मजू धैगु अनुदार विचाः व भावनां ज्या याःगु दै । उके आत्म विश्वासी एवं अहंवादी मिस्तसे थुकी विरोध प्रकट यायगु स्वाभाविक जक मखु कि याय हे माःगु खँ खः । उके "न्हूगु लें मिला" नाटके सिरपाः का वंम्ह मिला लिबाक दुहाँ वोगुली वया मां अजि अविश्वास व्यक्त याःगुली मिलां असन्तोष एवं विरोध प्रकट यायगु स्वाभाविक जक मखु कि

उचित नं खः । तर, मिला सिरपा ज्वनाँ दुहाँ वसेलि, व लिबाक्क वोगु खँयात वया मांपिसं विश्वासपूर्ण सहमति प्रकट याय् धुंकुगुलि नाटके थव समस्या थनसं दिना वन ।

तर होटले पासापिन्त पार्टी न्याय्कयया निम्ति १५ तका दां वया मामं मब्युगुली मिलार्थिजाम्ह सिरपाः त्याका बौद्धिक (?) जूम्ह मिसां विद्रोह (?) थें याना, अम्ह तंचाया आवेशं लुँसिखः ज्वना वनिगु,—वैगु उच्छृङ्खल स्वभावया अतिरंजन सिबे मेगु धाय् फ़ै मखु । मांम्हसँ वं सिरपाः त्याकुगुया उपलक्षे वया पासापिन्त लय्ता-भ्वे नकेगु वैगु इच्छाया विरोध याःगु मखु कि केवल होटले पार्टी न्याय्कय धागुली सम्म असमर्थता प्रकट याःगु खः । थुकी मिलां मिस्तेगु होटले वनिगु अधिकारयात इनन् यात धकाः भाःपिया विरोध याःगु धका धाय् नं, व जा भचा न्हापां जा नःवा धाःसां स्वतंत्रताय् बाधा बिल धका धाय्गु थें जक जू वनि । अत्य नाटके गनं हे मिस्तेसँ होटले नः वन्य ज्यू मज्यू धैगु खँ या बहस उल्लेख जुया च्वंगु मडु । बरु, होटल धैथाय् चिपनिपया त्याचा मदैगुलि वया अबु (मिजं) वनिगुली नं वया अजिया संस्कारं विरोध याना तःगु दु, गुकी वया अबु मज्जुर मयाय्गुली वैगु जाती प्रथा विरोधी भावना खन्य दु धाय् फ़ु । अत्य नेपाथिजागु आर्थिक अवस्थां समुन्नत मज्जुगु देशे निम्न मध्यम वर्गीय (‘न्हूगु लँ मिला’ नाटकया कथानकं उकिया पात्रत निम्न मध्यम वर्गीय खः धैगु स्पष्ट जू) व्यक्तिते निम्ति होटले पार्टी न्याय्कयगु आर्थिक दृष्टीं उपयुक्तगु खँ मखु । उके वया मामं होटले सम्म पार्टी याय्गुली अस्वीकार याना दां मब्युगुयात स्वस्थ विचाः धाय्मा थुकिया प्रतिक्रिया स्वरूप मिलां लुँसिखः ज्वना गुगु वंगु खः; वैगु व निर्णययात अपरिपक्व अतिरंजन सिबे मेगु छुं धाय् फ़ै मखु । थुकियात हे विद्रोहया संज्ञा बीगुला ‘विद्रोह’ शब्द या हे अपमान याय्गु खः । शायद, थव नाटक द्वारा स्त्रीवादी जुया भाःम्ह लेखकं गुम्हगुम्ह मिस्त (मिला थें जाःपिसं) आखः वना सिरपाः त्याका केवल मिजंया भाव जक खुया काल धका व्यंग्य याकाली तथा

वया मां (पुलांगु विचार धारा याम्ह) या विचाले कमसे कम आर्थिक दृष्टिकोणं स्वस्थता दु धका वयनाली मध्यम पथया संकेत याना दीगु खःला ? अन्यथा थव नाटकयात प्रगतिशील स्त्री समस्या मूलक धाय् थाकु । अत्य थुकिया फार्म अनुसार थव एकांकी नाटक धाय् त्वेक स्वतः पूर्ण खन्ये मडु ।

‘पसूका’ सफूया मेगु एकांकी—‘मतिना’ थव सफुती संग्रहित नाटकत मध्ये दकसिबे सफलगु तथा हृदयवादी नाटक खः । मेमेगु नाटके लेखकया हृदयं सिबे अपो बुद्धि ज्या याःगु खन्ये दु, जब कि थव पूर्ण हृदयवादी जुयाली सफल चित्रया रूपे जुया च्वंगु दु । थुकी समस्या समाधानया निम्ति सुं पात्रया महुटुं लेखक नवाना च्वंगु मडु, केवल यथार्थ वस्तु न्द्योन्य तयाःलि प्रेरणाया निम्ति स्वयं भावुक पाठक वर्गया ल्हाती तोना व्युगु दु ।

वास्तवे ‘मतिना’ या कथानक लेखकया काल्पनिक दिमागया उपज मजुस्ये भीगु नेवा जाती विशेषतः उदाय् समाजे प्रचलितगु विषय जगुलि हे लेखकं थुलि सरस ज्वीक प्रस्तुत याना दी फूगु ज्वी । उकिसं नं लेखक स्वयं हे उक्त समाजयाम्ह जुया दीगुली नं थुकी सजीवता ह्यत् वेकःयात थाकु मजुल ज्वी । खंगु खँयात थथ्य हू बहू नुगले दिक्क चित्रण याय् फ़ैगु अवश्य नं कलाकारया प्रवीणता खः; थुके सन्देह मडु ।

‘मतिना’ या मू-पात्री ‘सिलां’ मजबूर जुया प्रचलित प्रचलनानुसार ग्वेलितः तयाः थःत चिरसधवा याय्या निम्ति मृत्यु शय्याय् गोतूला च्वोम्ह भातयात हिकु हिकु लँ लं जब तोता वनी, तथा वया भातं बेहोशे अर्थात् डेलिरियमया अवस्थाय् ‘सिला सिला सिला’ धका सःता च्वोसां तबि धौक्की न्द्योतक वया कला जुया च्वोम्ह, वैगु सुख दुःख हे थःगु सुख दुःख भापिना वैगु जीवन लिस्य थःगु जीवन हना च्वोम्ह—सिलां अयक यानं जब लिफः खो वै मखु व वे फ़ैमखु, छाय्कि आः व वया कलाः मखुत, व लिस्य वैगु छुं हे सम्बन्ध मन्त व चिर-सधवा ज्वी धुंकल—उगु बखते व

गुलाफ र्वांयात

श्री रामबहादुर कायस्थ रूप

मुखू व्यनानं भवाः मजुस्ये छ
वसन्त ऋतुया हे मतिना !
लॅना च्वना छाय्, खः थन सुइत
ध्वगिना मवंस्य न्हिला च्वना ?

च्वनिमखु च्वनिमखु सीसां च्वनिमखु
छंथाय् न्ह्याळ्ळें वसन्त अय्
पत्या मजूसा शिशिरयाक्य न्यँ-
छाय् ख्वैगु धका वइके खँ ।

छं मृत्युइ हे व न्हिला च्वंगु दु
हः हाय्का सो मखुसा छं
आमु कचाके मिखां छकः सो
सीपिं छिमि हे पूखांत ।

थिलाथ्व ५, १०७९

दृश्य ब्वब्वं ककु तःपु जुया मवैपिं शायद सुं हे भावुक पाठकत
दै । छाय्कि व वस्तु हे उलि मारिक एवं हृदयस्पर्शी खः ।

तर, नाटक ब्वने धुंकाः भावुक पाठकं थःगु भावुकतायात
छखे छ्वयाः उगु चरम वियोगया कारण सु खः वा थुकी
दोषी सु खः धकाः विचा यात धाःसा नाटकया छम्ह जक
पात्र पात्री नं थुकिया निमित्त सम्पूर्ण दोषी खनी मखु ।
छाय्धाःसां थ्व अवस्था ह्यगुली सामाजिक प्रचलन एवं परं-
परा अनुसार उपिं फुक्क विवश ! तर वास्तवे फुक्कं दोषी
छाय्कि व प्रचलन दोषी खः, व परंपरा दोषी खः, अत्य
अपराधी नं ।

खतु मृत्यु स्वयं भयानक एवं वियोगात्मक खः । न्हयगू
जन्मया शत्रु सीसां, वा दंदं तक ग्वारा चिना च्वोम्ह

बूढा बूढी सीसां, व दृश्यं मनूया हृदये खुल्ल मिक्किगु स्वाभा-
विक हे खः, चाहे बुद्धि सान्त्वना बीगु प्रयास छाय् मया-
यमा । उकीसनं यौनावस्थाय् दांपत्य जीवन शुष्क ज्वी कथं
भात वा कला सित धाय्व जा वियोगया चरम सीमा हे जू
वनी । थन्योगु मृत्यु वा वियोगया वीभत्स तर सफल
चित्रणया वर्णनं पाठक वर्गया हृदये लाइगु तीव्र वेदनाया
असरे व 'मतिना' नाटकं लाइगु असरे भिन्नता दु ।
साधारणतया मृत्युया दृश्यं वा वर्णनं मनूया हृदये हैगु
वेदनाय् व दुःखद घटनां पीडित व्यक्ति वा परि-
वार प्रतिया सहानुभूति त्वाक ज्याना च्वनि ।

(क्रमशः)

समाज व साहित्य

श्री रमेशचन्द्र 'मधु'

साहित्यया धरातल समाज खः। चाहे व कल्पनाया उडाने वोह्व भंगः थें जागु साहित्य-सृजन जुइमा; सामाजिकताया छाप परोक्ष या प्रत्यक्ष रूपं विद्यमान जुया च्वंगु दै। चाहे सृजना समाजया कथानक कयाः बोगु जुइमा या मजुइमा अवश्यनं सामाजिकतां छाय्पा च्वनि। थुकिया तात्पर्य थव खः, साहित्यकार धैम्ह भी मानवी समाजया छम्ह व्यष्टिरूप खः। व न्हावलें समाजं प्रभावित जुया च्वनि। वैगु प्रतिभा समाजया आन्तरिक वाह्य गतिविधी नं छ्याना तःगु सृजन-शक्ति खः। उकें साहित्यकारया प्रतिभां सृजना याइगु वस्तु, प्रमाण दय्कं वया बौया व काय् मखु धाय्गु थें समाजया धरातले च्वंगु मखु धका धाय्गु हे जुइ। साहित्यकारया नसा नसाय समाजया प्रवाह संचरण दु; अले थव हे प्रवाहं प्रवाहित वस्तु अवश्यनं सामाजिक जुइमाः। तर सामयिक समाजया रूप उकी मदय्फु धायवं हिया सम्बन्ध दःसां ख्वा मिलेमजू धका काय्हे मखु धाय्गु गुलितकया मूर्खता खः समाजया परिभाषां अनभिज्ञता प्रदर्शित याय्गु हे जुइ।

साहित्य जीवनया न्हायकं खः। छाय्कि व्यक्ति समाज-समष्टिया व्यष्टिरूप खः। उकें व्यक्ति जीवनया किपा जूसां व समाज-समष्टिया नं किपा जूवः। थुकीया तात्पर्य व्यक्तिया जीवन समाज-समष्टिया कतिपय क्रिया प्रतिक्रियाया समुच्चरूपं भारा क्रान्त जुया च्वनि। थुकथं व्यक्ति-जीवन

समाजे छ्याना तःगु सक्रिय भाराक्रान्त-रूप खः; समाजं पिन्येया मखु।

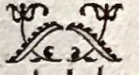
साहित्यकार विशेष यानाः सामयिक समाजं प्रभावित जुया च्वनि; अले व प्रभावयात साहित्य-रूप विइ। उकी साहित्यकारयाके समकालिक समाजया आंशिक या विस्तृत किपा दै च्वनि, छुं असामाजिक तत्वया आभास दैमखु। गथेकि प्रेमचंद्रया 'गोदान' भारतीय समाजया पूर्व दर्शन तथा सन्दर्भ ग्रन्थ जूगु दु। अथेतुं गोर्की, एडीशन डीकेन्स, गोलडस्मीथ तथा मेमेपिं साहित्यकार पिनिगु कृती पूर्ण या आंशिक रूपे समाजया किपा दु। समाज हे उमिगु साहित्यया धरातल खः।

साहित्यकार खालि समाजया चित्र क्यनिम्ह जक मखु, समाज-सुधारक नं खः। वं समाजया पूर्ण चित्र क्यनाः सुधार याय्गु संकेत क्यनाः च्वनि। थुकी हे उमिगु प्रयोजन दु। थय् जूगुलि साहित्य-कारत समाजया लागी हे म्वाना च्वनि। अपि न्हावलें समाजया कुपरिपाटी खनाः पीडित व आक्रान्त जुया च्वनि। छाय्कि उपि समाजया अभिन्न अंग खः। समाज दुन्ये हे उमिगु जन्म दु; मू दु व यश दु। उदाहरणया लागी एडीशन, स्वीफ्ट गोलडस्मीथ तथा मेमेपिसं समाजया कुपरि-पाटीया रचनात्मक उपहास यानाः सुधार याय्गु प्रयत्न यात। अले थुकीहे उमिसं यश प्राप्त यात।

साहित्य समाजया दर्शन खः। न्हागु युगया कृती नं तत्कालिक युग व समाजया दर्शन दै।

कस्तिहा लिसे

श्री गिरिजाप्रसाद, सको दे

छुं मयासां जि ग्या भ्वीं भ्वीं हा वयेमत्य कस्तिहा !
छंगु नुगः दुन्ये हं स्वां व जि, छु भति हे मपा ?

प्वाया पीर मकासे, व स्वानं थें सुखया सवाः
छु काय् दैला ? व स्वानं थें सुखया ति मने थना ।

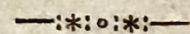
प्रिय लिश्य ह्वना च्वंच्वने सःसा, छाय् सिमा-द्वलं
लापा थाना जितः लाय्व्वी ! वै थें भाग्य मच्चं जिगु ।

उदाहरणया लागी रामायण व महाभारत, गुकी तत्कालिक युग समाजया पूर्ण विवरण दु । आतक नं थुकी चित्रित जुया च्वंगु समाजया चित्र भीगु आपा समाजनाप छुं छुं (तर आपायानाः) मिले जूगु दु; उकें व महाकाव्यत खालि व युग समाजया चित्र जक मजुस्ये आया समाजया चित्र तक नं जूगु दु । थथे सर्वकालव्यापक काव्यत जूगुलिं आतक नं मनूतसें व हे रुचि स्वया वैच्वंगु दु । ध्वहे कारणे थुमित सत्काव्य धका धाःगु खः । चिर-कालतक पठन पाठन जुया वनेगु काव्य सत्काव्य खः । सत्काव्य आपा यानाः समाजया सच्चा चित्रित काव्य हे जूगु दु ।

‘छायावादयात विरोध यानाः प्रगतिवाद छाय्

न्ह्योचिल’ ध्व साहित्य व समाजया सम्बन्ध विषयक न्ह्यसः खः । छायावाद काव्यत सामाजिक धरातले च्वंगु जूसां विरोध्य जूगु दु; छायाकि साहित्यया उपयोगिता समाज-निर्माण तत्व उकी मदुगुलिं खः । अले निर्माण तत्वया समावेश यानाः प्रगतिवाद न्ह्योचिल । आयागु प्रगतिवाद मार्क्सवादया साहित्यिकवाद खः; छायाकि मार्क्सवादं तस्सकं हे प्रभावित जुयाः वैच्वंगु दु । प्रगतिवाद समाज व साहित्यनाप बांलागु व गतिलाःगु संबंध तथाः समाजया वस्तु यायगु प्रयत्ने सक्रिय जुया वैच्वंगु दु । धाथें धाय्मासा प्रगतिवाद हे साहित्ये व्यापक व ठोस पला खः ।

वज्राचार्य
१०००

संसार छ्वाः

नेपालं बम्बइ

श्री न्हुच्छेवहादुर वज्राचार्य

(यात्रा)

१९५६ साल जनवरी २१ ताया दिन जिगु निम्ति छ्गु महत्व पूर्णगु दिन खः । थ्व दिनस सुथसिया ५ बजे अनागारिका सुगत नाप थःगु छै प्यहाँ वया । छै प्यहाँवयागु थ्व दिन जि लोमंके फुगुमखु । कारण थौं छै प्यहाँ वयागु केवल न्हु निन्हुया निम्ति मखु, न बाक्कि लच्छिया निम्ति जक खः । दं दंया निम्ति थःगु छै प्यहाँ वया च्वना । थःगु छै जक मखु, थःगु मातृ भूमि समेत त्याग याना च्वना ।

थःगु मातृभूमि नेपाः देयात दं दंया निम्ति त्याग यानागु थ्व जिगु प्रथम बार मखु, दुतियवार धाय्माः कारण न्हापा नं क्कः १९४४ सनस जि नेपाः भूमि तोता लंका व ल्हासा वना । थुगु बखते जि सरकारी टेक्निकल स्कूलया मास्टर पद त्याग याना वना । थपाले नं आनन्दकुटी विद्यापीठ, गुकिया लागी उत्थाननसै ज्या याना वया च्वनागु खः तोता विदेश वना । न्हापा दक्षिण-खण्डे च्वंगु देशया लागी नेपाः तोता, थपाले उत्तरखण्डे च्वंगु देशया निम्ति नेपाः तोता ।

थःगु मातृभूमि कर्यौ हजार मील उत्तरखण्डे च्वंगु देश 'स्वीडन'या लागी थःगु देश तोता चन्द्रागिरि पहाड गया । सुथसिया ९ बजे पाखे चन्द्रागिरि च्वकाय् थ्यन । नेपा खाल्टाया अन्तिम दर्शनया निम्ति क्कः लिफः स्वया । जन्मभूमि काठमाडौं याके अन्तिम बिदा कया ।

मालताल यक्को दुगु भरिया ४ म्ह सिनं कुबिया इःगु । थुलिमक्कि सामान ज्वना थपाय् हाकःगु लै गय् वनेगु धका मने

लेखक

पीसे वैगु । भरियातेत प्युप्युं वनेमाःगु गढि थ्यंबले अड्डा बन्द ज्वीन, तर भरियात थ्यंगु मखुनि । सुगत भन्तेया गेरु वसतं थन ज्या बिल । गढिया हाकिम साहेब तुयूम्ह मनू गेरु वसः पुना वःगु खना बडो हर्षित जुल । ५ बजे गढि बन्द ज्वीगु । केवल ५ मिनेट जक बाकि दनि । हाकिम साहेबं बाघौ लं च्वनेगु उजुं देका दिल । त्वाक् भरियात नं इले थ्यंकः वल । गढी माःगु व्यहोरा पुरेयाना पाखं कोहाँवना । खिमलाया वखत । ख्यूस्ये च्वं, प्यम्ह भरियातेत लाइट क्यक्यं विस्तारं कोहाँ वना । वल ८ बजे भीम्फेदि थ्यन । भीम्फेदिया भीमहोटेले वासं च्वना । भरियातेत म्हनिं क्क्यो क्क्यो बकसिस बिया बिदा बिया ।

भरियात साप ले ताल । आः थजापि भरियात स्वे दै मखुत ।
कुलिया भनजत लुमना वल । यूरोपेला कुलि नं मदु । थः
हे कुलि ज्वीमा धाःगु खँ न्यना । त्यानुसे चोंगुलिं याकनं वना ।

२२।१।५६ सरखुन्हु बसे च्वना अमलेखगज्ज स्वया वना ।
लेँ थाय थासे हिन्दुस्तानी सिपाहींतेसं लँ देका च्वंगु खना । गनं
गनं न्हूगु लँ गनं गनं व हे पुलांगु लँ तिनि । ठीक १२ बजे
अमलेखगज्ज थ्यन । मनूतेगु भीड खना हूल ज्वी धका
सेकेण्ड क्लास टिकट न्याना सेकेण्ड क्लासे च्वं वना । च्वनावले
तकला सुविस्ता हे । तर जसै रेल न्ह्यां वनिगु ई त्यल,
जिपिं थजापि थर्ड क्लासे हूल ज्वी धका सेकेण्ड क्लासे च्वं
वःपिसं सेकेण्ड क्लासे नं भरेयाना बिल । केवल सेकेण्ड क्लास
दुला दु धाय्केया निमित्त तथा तःगु डिब्बा थें च्वं । न अन
ट्रन्क सुतकेस तयया निमित्त छुं प्रवन्ध दु । मालताल मनू
ब्याक्क ढग्वारा जुया वना । बल्ल बल्ल रक्सौल थ्यन । मानो
जेलं मुक्त जूपिंथें च्वन । डिब्बां प्यहाँ वया बले गनं गनं
विष्णुभक्तिलाल दाई नाप लात । वेकःनं कुलि बन्दोबस्त
याना बिल । जिमित रक्सौल तक तःवःगु समान जुल ।
धन्य वेकः श्री विष्णुभक्तिलालयात, म्हिगःतले जनफाटे
भारि कुबीपिं भरियात । थौं छयले तथा कुबीपीं भरियात ।
थौंया विशेष परिवर्तन थ्व हे धका मती तथा नेपाल भूमि-
यात त्याग याना । जित निदँ स्वदँया लागी बिदा ब्यू
धका हानं जन्मभूमि नेपाः याके बिदा कया नेपाः सिमाना
नागे याना हिन्दुस्तान इलाका थ्यंकः वना ।

रक्सौलं पटना वनेत टिकट कया । ९ बजे बःन्हि रेल
चले ज्वीगु । प्लायटफर्म पिया च्वना । माल सामान यक्को
दु । गथे याना जक वने धैथें च्वं । रेलया सिगनल डाउन
जुल । रेल थिकीं खने दयकः वल । मुसाफिरत यक्को पिया
च्वंपिं खना रेलया नापं मयः थें च्वं । 'छि छि' धाधां रेल
मं मदु मं मदु थें च्वंक दित । कयौं यात्रीत रेले झुने जुल ।
माल सामान ७ गः बाकस दु । रेल दीवं कुल्लितेगु मदत
द्वारा बल्ल थाय् कया । सामान बाकस ढगः ढगः याना
मुश्किलं दु थ्यन । फेत्वीगु स्थान सम्म दु ।

२३-१-५६ चच्छि फेतुना जक वना । बल्ल सुथसिया ११
बजे पटना थ्यन । थनं हानं रेल बदले याना दिह्लि एक्सप्रेसे
च्वना दिह्लि सिधा वना ।

२४-१-५६ दिह्लि स्टेशन सुथसिया ११ बजे थ्यन । जसै
रेलया डिब्बां ब्याक सामान कुबीका प्यहाँ वया, थोगः
मछि बाकस खना रेलवे इन्सपेक्टरं स्वागत याना अफिसे
व्वना यंकल । थ्व स्वागतया बदला साप चर्को खनी ।
स्त्रीन्याटका दां पुलेमाल । स्टेशनं सिधा महाबोधि सोसाइटी
वना । तर अन भिक्षुजी प्यहाँ वना च्वंगुलिं घौ बाघौति
लं च्वनेमाल । बासं तै मतै धैगु चिन्तां बाघौ नं न्हिह्लि थें
च्वना वैगु । बल्ल भिक्षुजी थ्यंकः बिज्यात । बास बी मबी
या निश्चय छुं मज्जुनि । मनेला सुगत भन्ते दुगुलिं अवश्य
वास बी धैगु विश्वास दु । भिक्षुजी नाप खँ ल्हाना । च्वनेगु
अनुमति बिल । बिर्ला मन्दिरया पखाले लिधना च्वंगु
कोठाय् यंका तल । आहा गुलि एकान्त आनन्दगु कोठा
खनी ! दिह्लि थजागु शहरे नं थजागु एकान्तगु कोठा दु
खनी । एकान्त आनन्दगु कोठाय् च्वने दत धका मने हर्ष
ताल । सुगत भन्ते व जि निम्ह छकः याउंक फेतुना । तर
अपशोच फेतुना भसुकाः तय् मलानि, मानो भयानक गोफे
थजागु निगू शब्दं मने च्वंगु आनन्दमय शान्त वातावरण व
कोठाय् । एकान्त वातावरणयात प्वीकः यंकल । भिक्षुजीं
धया बिज्यात थ्व कोठाय् साप खुं दुःख ब्यू । प्यखलः
न्याखलः यात्रीतेगु सामान खुया यंके थुंकल धया बिज्यात ।
मने गथेखेस्ये च्वंगु गया चिकुं तोपूवल । छु थन मेमेगु
कोठाय् नं खुं दुःख ब्यूला धका न्यना । मेमेगु कोठाय् ला
खुं दुःख मब्यू, कारण सडक न्ह्यःने लागुलिं धैगु लिसः वल ।
मेगु कोठा खालि मदुला धका न्यना । मेगु कोठा खालि
दुसां केवल यात्रीतेगु लागी जक धया बिज्यात । हरे !
जिपिं जक यात्रीत मखुला ? थुलि मछि सामान दु । थपाय्
हाकःगु यात्राय् वना च्वना । छु जिमिगु दूरदशा यात्रीतेगु
दूरदशा मखुला धका छकः भिक्षुजीयात कातुम प्रेरणायाना ।
भिक्षुजीया मने खः धया थें मखा च्वन ज्वी, मेगु सुरक्षितगु

कोठाय् यंका तयाबिल । उखुनु थन तुं च्वना भचा खँ
ल्हाना घना ।

२५-१-५६ यात्रां साप म्ह न्यः खनी । सुथे दना
बले १० बजे जुया च्वन । माहाबोधि सोसाइटी नाप बिडला
धर्मशाला दु । थ्व धर्मशालाय् यात्रीते सुविधाया निम्ति
छगू भोजनालय खोले याना तःगु दु । आधा घण्टा न्हाः
सूचना बीवं भोजन तयार दु । दनं दं । भोजन थन तुं
याना । क्साया १३ आना काल । निम्हं कोठाय्सं ल्याहाँ
वया स्वीडन भ्रमणया विषये खँ ल्हाना । कारण नेपा तोता
वले स्वीडन वनेगु लँपुया छुं निर्णय मजुनि । तसर्थ वनेगु
लँया वारे विचार विमर्ष याना । जिमिगु उद्देश्य मुख्य
याना कम खर्च स्वीडन थ्यंकः वनेगु, ताकि भविष्ये नेपायाधि,
मध्यम वर्गतेत जिमिगु अनुभव द्वारा विशेष लाभ ज्वीमा
धैगु । न्हापां जिमिसं विचा याना कि दिल्ली-अमृतसर
पेशावर (पाकिस्तान)-काबुल (अफगानिस्थान)-हेरान
मेशद-तेहरान (इरान)-टात्रिज-एरिवान-टिब्लिस (सोभि-
यत रस्सिया)-मास्को-लेनिनग्राद-हेलसिन्कि (फिन्लाण्ड)-
स्कटहोलम (स्वीडन) थ्व लँपु वनेगु । थ्व लँपु हे दकसिवे
सतीगु तथा कम खर्च थ्यनिगु लँपु सम्झे जुया । तर प्रथम
न्हापां विचा याये माःगु थ्व जुल कि थाय् थासे च्वनेगु
वनेगुया बन्दोबस्त । कारण यात्री जीवने आपा खर्च ज्वीगु
हे नेगु च्वनेगुली । भारते थें धर्मशाला दुगु मखु गन कि
न्हाःसा थमंतु जोरेयाना नं नये ज्यू । भारतं पिने, विशेष
याना यूरोप पाखे होटेले सिवाय् मेथाय् च्वनेगु मदु धैगु यूरोपिय
यात्रिते पाखें न्यना तयागु दु । तर होटेल जीवने धाःसा
खर्च आपा । थमं धयागु नेगु नं दुर्लभ धयागु न्यनागु दु ।
थ्व जीवन धन पो दुपिन्त जक ज्याय् ख्यले दु । निह्चिक्क्या
न्येटकां फवीत बेर मदु । तर जि, आनन्दकुटी विद्यापीठे
म्ह श्री रोनाल्द दान्यू, छम्ह इंग्लिश विद्यार्थी द्वारा
न्यनागु दुकि अन्तरराष्ट्रिय यूथ होष्टेलया मेम्बर जुया थाय्
थासे यूथ होष्टेले वासं च्वनेगु । थ्व हे छगू मात्र कम खर्च
चाहिलेगु उपाय । तसर्थ जिपिं निम्हं यूथ होष्टेलया मेम्बर

ज्वीगु थौं निश्चय याना । तर सुगत भन्तेया साथे यक्को
मालताल दुगुलि वडो असुविधा । न्हापां थ्व मालताल मुक्त
ज्वीगु हे प्रथम कार्य सम्झे जुया । तसर्थ थ्व मालताल ब्याक
जहाजं छवया बीगु नं निश्चय याना । तर कन्हे भारतया
रिपब्लिक दिवस जूगुलि कंस पाखे अर्थात् २७ ता० स थ्व
निगु ज्या यायेगु निश्चय याना थौंया खँ थन तुं कोगाका ।

२७-१-५६ थौं १० बजे न्हापां मालताल छवयत
शिपिङ्ग एजेन्ट याथाय् वना सामान छवयेगु बारे बुझेयाना
खया । तर अपशोच कि विना थः वनेगु देशया टिकट मदेकं
मालताल छवय मज्यूगु बुझे जुल । न्हापां टिकट न्याये माःगु
आवश्यकता जुल । तर दिल्लीया सिकं बम्बैनं सामान छवयगु
यक्को किफायत खनी । भाडा खर्च प्यसः ति लगे जू, तर
बम्बैनं व हे ४ गः बाकस छवयतः १५०। गाः धाल । थुकिं
याना जिमिगु मन भचा निराशा थें जुल । जिमिसं
सोन्हुन्हाः निह्चिक्क बिका दय्कागु लँया प्रोग्राम व्यर्थ ज्वीगु
खावल । कारण बम्बैनं जसै वने मासेलि बम्बैनं तुं जल मार्गं
वनेगु हे वेस ज्वीगु खना निम्ह फरक फरके जुया माहाबोधि
तुं ल्याहाँ वया । कोठाय् निम्ह फेतुना विश्व नक्शा कृपा
न्हाःने चकंका हानं क्कः न्हूगु मार्ग विषये क्लफल याना ।
बम्बैनं वसरा (इराकया क्कू बन्दरगाह) जुना बगदाद-
दामास्कस-अलेप्पो (सिरिया)-तर्किशस्ताम्बुल-ग्रीस-युगो-
स्लेभिया-अस्ट्रिया-जर्मनी, देनमार्क जुना स्वीडन थ्यंकेगु
निर्णय याना । तसर्थ थनि नसें आवश्यकीय देशया लागी
माःगु भिसा आदि काय्गु आरम्भ याना । हरे ! धेवा जक
दयां मज्यू खनी । भिसा मदेकं छगू देशं मेगु देशे वने
मज्यूगु थ्व प्रतिबन्ध क्काय् खनी धैथें मने । आधुनिक जगते
सभ्यताया न्हूगु दस्तुर मखा थ्व । भिसा आदि जा सुबिस्ता
पूर्वक कया धाय्माः । तर भिसा जक काय् के प्यन्हु लगे
जुल । क्कू एम्बासि पूर्वे सा मेगु पश्चिमे । भिसा जक
काय् हे दिल्ली ब्याक चाहिले माःगु । विशेष याना अपालं
एम्बासि पृथ्वीराज रोडे दु । तर गुगुं मे थाय् हे । भिसायात
हे सलंसः दां माःगु, मदय्क नं मंगागु, छु धैगु चलन ल्या थ्व ।

न्हापा जित पासपोर्ट धैगु अपायसकं तःधंगु सम्झे मजुया । तर थननसें तिनि पासपोर्टया मूल्य थुयावल, गुगु मूल्य मपुसें विदेश यात्रा असम्भव खनी । छगू छगू एम्बेसि पतिकं ज्योतिसं जातः स्वइगु थै पुत्तु प्वीका स्वइगु । भिसा छगू पत्ति घ्याङ्ग छाप तैगु । छाप तैपिनि मने करुणा धैगु नं मदुला धैथे मती । कारण पासपोर्ट स्यनि धैगु मने धन्दा । धन्दा कया थै तुं धाथे च्यागू भिगू भिसाया छाप लगे ज्वी धुंका पासपोर्टया पाना छुटे जुया वल । हरे ! गपायसकं कच्चा नक्सां दयका तःगु थव पासपोर्ट धैथे मने । हरे, थपायसकं महत्वपूर्ण तथा बहुमूल्यगु पासपोर्ट भचा बल्लाक खुनु दयका तय् म्बाला का ! पासपोर्ट धैगु ला विदेश यात्रीतय् लागि जन्त्र समान । जन्त्र मन्त कि दशां कै, पासपोर्ट मन्त कि पुलिसं थाई' छगू पुलांगु अन्धविश्वास मेगु न्हूगु अन्धविश्वास । फरकला थुलि हे अतएव मनु मनु प्रति थपाय धंगु प्रतिबन्ध छाया ?

२-२-५६ दिह्ली ३१-१-५६ सं १०॥ बजे बःन्ही देरा-दून एकसप्रेसे चोना बम्बै वना । फेब्रिवर २ ता० स सुथसिया ६ बजे थयन । मेलोज होटेले च्वना थव Mello's Hotel, Goa street, Ballard Estate, बन्दरगाहया आसपासे लाःगुलि समुद्र पार वनिपिनि लागी सुविधाजनक जू । थनं दरिष्ठ बुरो, शिपीङ्ग एजेन्ट एवं बुकिङ्ग एजेन्ट सःती । थो होटेलया चार्ज नं ठीक हे जू । निहच्छिया ७॥ नय्यु समेत ।

प्रथम न्हापां दरिष्ठब्युरो बना 'वसरा' वनीगु जहाजया विषये बुझे याना । भाग्यवश ४ ता० स 'दारा' धैगु छगुः जहाज वनीगु दया च्वन । तुरन्त smallpox व हैजाया इन्जेक्शन याका हेल्थ सर्टिफिकेट कया । कारण विना हेल्थ सर्टिफिकेट मदयकं टिकट बी मखु । तर थव इन्जेक्शन काय्यु प्रबन्ध ब्याक टिकट आफिसे हे दु । तत्पश्चात देक क्लासया टिकट कया । बम्बै—वसरा तक या १४४।—नय्यु समेत । थव हे टिकट कयना शिपिङ्ग एजेन्ट यात घाबः जुया च्वंगु ४ बाकस स्वीडन छवय्युत जिम्मा

बिया १६०।—भाडा खर्च लगे जुल । जब थुलि सामान जिम्मा बी धुनेवं जिमिगु म्ह फय् समान हलुका जुल । अले जिपिं अन्तरराष्ट्रीय यूथ होटेलया सदस्य जुया । अन्तरराष्ट्रीय यूथ होटेल हाण्डबुक (Inter national Handbooke of youth Hostels) २। दामं न्याना । थव सफु अत्यन्त उपयोगी जू । कारण थव सफुली ब्याक अन्तरराष्ट्रीय यूथ होटेलया ठेगाना दु । थुगु प्रकारं जिमिसं दिह्ली विचार यानागु ज्या पूर्ण जुसैली मने भचा यक्को साइस वल । कंस भारत तोता च्वना । कन्हे कन्हे बम्बै चाहिलेगु मती तया यना ।

३-८-५६ थौं नय् त्वने याना बम्बै शहर चाहिला । बम्बै शहरया महत्व, मालाबर हिलया प्राकृतिक सौंदर्य, दायमोण्ड प्लीटया आधुनिक यूरोपियन भाँचाया विषये जि थन बयान याना च्वने मखुत । नेपायापिसं विशेष याना थुकिया बारे स्वये धुंकुगु दु । तर जिगु जीवने प्रथम न्हापां न्हूगु चीज छगू थन पत्ता लगे यानागु विषये छत्वा जक च्वये । थव चीज न्हूगु वा पुलांगु थव जि मस्यु । तर जिगु लागी न्हूगु हे धाय्माः । सुगत भन्ते व जि निम्ह चकु छपु न्याय्यत वना । शहर सोय थै नं खः धका विस्तारं न्यासि वँव 'दादा भाई नरोजीरोड' थयन । छगू हासा पसले चकु छपु हिसि दुगु खना न्याना । वैके मेगु चीज नं यक्को दु । तर छगू चीजं जिगु मन आकर्षित जुल । म्हासुसे लुं समान तलके जू । च्वाक स्वयंबले असरफी थै च्वं । सुगत भन्ते याके न्यना What is that gold like thing ? तर वसपोलं मस्यु धका लिसः बिल । अले पसत्या याके तुं मसः मसः हिन्दी भाषं न्यना 'वह सुनौला रंग वाला क्या चीज है, भैया ? पसलेया लिसलं भन जि गजब जुल । उकिया मू न्यना बले भन दकसिबे गजब जुल । थवला भीत नं ज्याय्ख्यले दु, मजूला धका सुगत भन्ते याके न्यनां लुं लिसः मवः । छाया ? यूरोप पत्तीला थव चले हे ज्वी । चले मजूसां एमेरिकन तय्युत मी का धया । एनं सुगत भन्ते पाखें लिसः मवः । छु धैगु या थव । नां धाःसा एमेरिकन दलर,

सन्मार्ग

श्री श्रामणेर मेधंकर

नाना प्रकारया संसारिक दुखं पीडित मानव-
गणं उकिं मुक्तिया लं माला च्वंगु दु । इमिसं थःगु
थुगु प्रयत्ने नाना प्रकारया लं ज्वना विश्वे
न्ह्यव्वायेगु ग्वसा ग्वया च्वन, परन्तु सद् प्रयत्न एवं
सन्मार्गया अभावं इपिं दुखं मुक्त जुइ हे फुगु मखु ।

इमिगु हे पाखें उत्पादित दोषं इमिगु हे निम्ति
शान्तिया थासे भय पिहां वया च्वन । इपिं मार्गा-
मार्गया अनेक ल्वापुइ दुना खास मुक्ति गाक्क हे
तापाक हित्तु हिला उखें थुखें मदेक व्वाय् व्वाय् जुया
च्वन । इपिं अल्प लखे च्वंपिं न्यात थें ग्रस्त
व्याकुल जुया च्वंगु दु ।

सिद्धार्थ कुमारं थः ल्याय्म्हगु अवस्थाय् हे व
फुकया अनुभव यागु खः । वस्पोलं थ्व संसारयात
असार धका थ्वीका बिज्यात । संसारया असारता
खनेवं हे वस्पोलं मुक्तिया लं मालेत छें तोता
बिज्यागु खः ।

“ब्याक संसार फुसुलु खः । दिशा विदिशानं
विचलित जुयाच्वन । थःगु निम्ति क्षेमस्थानया
इच्छा याना नं जिं गनं हे आपत्तिं प्वंगु थाय् मखना ।
अन्ते सकभनं विरोध भाव खना जित वैराग्य
जुल । अले जिं दुष्करतां खंके माःगु मने तियाः च्वंगु
कंयात खंका तृष्णा रूपी कं । गुगु कथं कयेवं
सकल प्राणि दिशा विदिशाया हे अत्ता-पत्ता
मदेक उखें थुखें व्वाय् व्वाय् जुइगु खः, उगु कंयात
लिकाये फुगु जूसा न व च्वनि, न वनि ।”

बुद्धत्व प्राप्त याये ‘धुसंलि बुद्धं संसारया गति

एवं संसारिक शिक्षायात स्वस्वं धया बिज्यात—
संसारे प्रायः आसक्तिजनक शिक्षात वियातःगु दु,
उकी वने मते सर्वथा वास्नागारं पुलाः थः मुक्तिया
निम्ति माःगु उपाय लुइकि ।

पुलांगु इच्छा याये मते । न्हूगुया उपेक्षा नं
यायेमते । तंगु विषये चिन्ता यायेमते । तृष्णाया
ल्यूल्यू व्वाय् मते ।”

भगवान बुद्धयागु उक्त शिक्षा मुक्ति पाखे थंकइगु
खः । मुक्तिया यदि खःगु लँपुं वे वनेगु जूसा थुगु
शिक्षाया अवलम्बन करणीय जू । थुगु शिक्षाय्
मुक्तिया तप्यंगु व अःपुगु लँया व्याख्या याना तःगु
दु । गुगु लँ अन्यत्र अनुपलब्ध खः । भगवान
बुद्धं स्वयं धया बिज्यागु दुः—

“सुभद्र ! न्यीगुदँया वैशे भिं लँपु मालेत जि
प्रव्रजित जुया, अवलेसंनिसें न्येदँ दत, तर जित थनं
पिने सत्य धर्मयात खंम्ह मेगु गुगुं देशे सुं छम्ह
हे मल्ल ।”

आधार

श्री भक्तकृष्ण श्रेष्ठ

ऐसेलु खर्क, पूर्व १ नं

न्हाइपुका लुल पूर्व दिशां नं
निर्मल ख्वापा चक्का नं,
उखेर थुखेर पर्वत टापु
नगुत द्विताचवन गुलिजक यइपु।

पर्वत, वनसं हुल तरु प्याखं, गुलि यैपुस्य च्वं पर्वत माला
गुन गुन शब्दं गुलि न्ह्यैपुस्य च्वं— च्वापु च्वाकाया मुखलं बांला,
म्ये हाला च्वन पवनं पासा, गबलें मफवीगु जूसा गुलि ज्यू
म्ही नं अथय हे म्ये हाले वा। अतिकं लयतायापुस्य च्वंगु।

लोमंका छ्वे मत्य थुगु दिन ला
सफलं न्ह्या वन्य म्हीनं खासा
उकिं मखा याना ज्वी आशा,
थःक्य थमं तयू पूर्ण मरोसा।

थ्व छितः हे धया च्वनागु—

थौं कन्हे फुक धया थें पत्र-पत्रिकातसें आखः चीगो याना
हल तःगु लेख न्ह्यैकेत। उकिं छि आखः तःगो याना व्यु धका
सम्पादकपिन्त दिक्क याना दी मते, छिगु मिखायात थिक्कगु
चस्मा तथाः आखः तःगो खने दयकाः छि नं निगु लेख अप्पो
व्वना दिसं। जिमिगु पसले छिगु मिखायात, छिगु ख्वाःयात व
छिगु मनयात नं लोगु चस्मा न्ह्याबलें तयार दु। माःसा दयका
नं बी फु। पसः छिगु हे छको म्हायाः परीक्षा याना दिसं।

डम्बर मान, कर्कट मान,
असन, तःछे बाहा, कान्तिपुर

शुद्धगु तूचिकं

भासं,

खालि दंगु जक सकतां मखु, भिगुया नं छुं
महत्व दु। उकिं छि चिकं न्याना दीबले चिकं
धाः, चिकंया वासया नाप नापं चिकंया सवाः
तातू मतू नं लुमंका दिसं। हिटौंडाया 'श्री राम
आइल मील'या शुद्ध तू चिकं जिमिथाय् दु।

आशारत बाबुरत असंभलु लिप
(असनटोल) कान्तिपुर

सिद्धादीकीप

बुद्ध व बुद्ध-धर्म

‘बुद्ध’ शौं कन्हेयागु भाषां विश्वया सर्वश्रेष्ठ पुरुष, महामानव अथवा महान् नेता खः शब्दया अर्थकथं ज्ञसा सकतां बोध जूम्ह अर्थात् सकतां थूम्ह, स्यूम्ह खः । हानं बौद्ध भाषां धाःसा वस्पोल बुद्ध धयाम्ह ‘सुगत सौरभ’ महाकाव्ये धया तः थै—

“धन्य खः वसपोल भगवान् स्यूम्ह गय् खः अय् फुक, मुक्त, अर्हत, सुगत, देव मनुष्यपिनि उपदेशक, जो मदुम्ह उम्ह सारथी, विद्याचरण सम्पन्नम्ह, थः थर्मं सम्पूर्ण लोक म्हस्यूम्ह न्यंसा कन्य फुम्ह, आदि मध्य लिपा लिपा कल्याण याइगु घर्मया अर्थ व्यञ्जन सहित वं उपदेश याः करुणा तथाः । मेगु वं परिपूर्ण शुद्धगु ब्रम्हचर्य प्रकाश याः । नित्य दर्शन याय्गु योग्य थज्याम्ह अर्हत बुद्धया ।” इत्यादि गुणं युक्तम्ह खः ।

हानं पाली बौद्ध शास्त्रानुसार असंख्य कल्पे असंख्य बुद्धपि जया वने धुंङ्गु दु । उकी मध्ये नं तन्हंकर, दीपंकर आदि ‘२८ म्ह बुद्ध’ पिनिगु नां उल्लेख जूगु खनेदु । तिब्बत पाखे ३५ म्ह बुद्धपिनिगु चित्र चित्रित जूगु खनेदु । हानं नेपालया स्वयंभू पुराणे व नीच्याम्ह बुद्धपि मध्ये थुगु कल्पयापि धका विपश्ची, शिखी आदि ७ म्ह बुद्धपिनिगु नां व जन्मस्थान नापं वर्णन याना तःगु खनेदु । गुकिं याना ज्योतिष शास्त्रया अंकानां वामतो गति धका संख्या च्चइगुली नं ‘मुनि’ धका च्चत धाय्व हे ‘सप्त मुनि’ धका भाःपाः ७ गू अंक माने याना तःगु दु । अथे हे महायानी जगते ‘त्रिकाल बुद्ध’ धकाः दीपंकर, शाक्यमुनि व मैत्रेय

बुद्धपिं स्वम्ह नं माने याना तःगु दु । अज्ज बैरोचन, अक्षोभ्य, रत्नसंभव, अमिताभ, अमोघसिद्धि ‘पञ्च बुद्ध’ व समन्तभद्र, वज्रधर व वज्रसत्त्व स्वम्ह ‘निरञ्जन बुद्ध’ धका नं माने याना वया च्चंगु दु ।

थुगु प्रकारं बुद्ध धयापि सकतां बोध जूपि ‘मानव बुद्ध’ व बुद्धि पूर्वकगु ज्ञानं जक खनिपिं ‘ध्यानीबुद्ध’ दु धयागु खने दःवइ ।

न्हागु थजु मेपि व नीन्हय्म्ह (शाक्यमुनि तोताः) मक्ति महा मानव बुद्धपिनिगु धर्मला थुगु संसारे खने मदय धुंकल, वस्पोलपिनि नाप नापं धया थै बा छुं समय लिपा हे तना वने धुंकल । आः केवल दकले लिपायाम्ह बुद्ध नेपाल पुत्र शाक्यमुनियागु ‘धर्म’ म्हीगु न्होने दनि, उकिं हे नेपालया त्रिरत्न वन्दनाय व फुक बुद्धपिं लुमंकाः ‘सर्व बुद्ध’ नमस्यामि’ धका तःम्ह बुद्धपिन्त नमस्कार याना नं धर्म यात जक ‘धर्म च जिन भाषितं’ धका एकवचन यानाः प्रयोग याना तःगु ज्वीमाः । नमो बुद्धाय ।

‘धर्म’ धर्म धाय्व हे भीत हिन्दू, इसाई, पासि, मुसुमां आदि सम्प्रदाय नि न्होने च्चवइ, अथवा मनूतयगु प्रथा चलन (चारित्र) नं लिचिला च्चनि मखु । तर धार्थे बौद्ध दृष्टिं स्वयं बले सम्प्रदाय ला छ्खेति चारित्र जक नं धर्म मखुनि । लःया धर्म ख्वाउँइगु, मिया धर्म काइगु व खां-सिमाया धर्म ख्वूं थासं प्रकाश पाखे वनेत खइगु थै मनूया मनया धर्म नं थ्व दुःखमय संसारं सुख व आनन्द पाखे कसाला च्चनि । हः व आनन्द पाखे यंकइगु धर्मयात बौद्ध भाषां धाय्वले “भगवान्या धर्म बांलाक कना तःगु,

प्रत्यक्ष व तत्काल फल वीगु, 'धन स्व' धका क्यने लोगु, निर्वाणे तक नं थ्यंके यंकइगु व पण्डितपिसं थमंतुं अनुभव याना: धवीके मा:गु ख: ।”

व धर्मयात चक्रंका यंकल धा:सा चय्यदो धर्मस्कन्ध व संक्षेप यात धा:सा “मयायूगु पाप सम्पूर्ण, यायूगु सुपुण्य आर्जन, शुद्ध यायूगु सदा चित्त, ध्व हे बुद्धानुशासन (सु० सौ०) जूवनि ।”

आ व 'धर्म' म्हसीकेत बुद्धं ध्व विषये छु छु उपदेश बिया बिज्यागु दु व नि सीके माल, अले ध्व धर्मगुलि उदार, गुलि क्षमाशील गुलि सेवापरायण गुलि गणतंत्रात्मक व बुद्धिवादी जू ध्व खँ नं सी, क्कय धा:सा 'बुद्ध धर्म' धयागु हे बुद्धया उपदेश 'धर्मच जिन भाषितं' ख: ।

उदारता—“छिमि कुल सिंह, ताकालंसिं हे जेनतय् वुंगा:जुल, छं उकि बीमा: अमित नं वैबले भिक्षा सदा ।” (सु० सौ०)

क्षमाशीलता—“चुन्द, भगवान्या निगू भोजन महोत्तम सीकि छं, ला:गु ख: सम्बोधि छगुलि, जुल थुकि निर्वाण भं ।” (सु० सौ०)

सेवा परायणता—“रोगीसेवा सुनां याइ वं सेवा या:गु ख: जिगु ।” (सु० सौ०)

गणतंत्रात्मकता—“जिल दुका:सां संघया सम्मति दुसा भी संघस” (सु० सौ०) थ: यत्थय (पक्ष पात) नं मखु द्वेषं नं मखु, मोहं नं मखु, भयं नं मखु, न्हापाया स्वया: (सुनानं धया:) नं मखु थ:गु बुद्धि भि ता:गु खँय् शलाका (वोट) बीमा: ।

बुद्धिवादी—“नांचा थें ज्यागु जिं उपदेश याना । व पार वनेत जक ख: कुबुया ज्वीत मखु ।' तथागतं ला लँ क्यँ जक क्यनि, वनेला छिपि हे मा: ।' 'बुद्धं धा:गु धाय्वं, संघं धा:गु धाय्वं, ज्याथपिं भिक्षु पिसं धा:गु धाय्वं वा स्वविरया वचन धाय्वं माने याय् मो सूत्र व विनये मिलेजू मजू स्वया: थ:गु बुद्धि नं बहुजन हित ज्वीगु खँसा व धर्म ग्रहण या ।’

बुद्ध व बुद्ध-धर्म]

संक्षेपं वा थात्थें धाय् धा:सा बुद्धं कना बिज्या:गु सम्पूर्ण धर्मया सार सारिपुत्रयात अश्वजितं कंगु छु श्लोके दुपिना च्वंगु दु—

“गुगु ख: धर्मया हेतु, हेतं हे दुगु धर्म नं निरोध उकिया यायूगु ध्व हे खँ ल्हाइ श्रीघनं ।” (सु० सौ०)

थुग प्रकारं विचा: यायबले बुद्धधर्म हेतुवाद व व(दु:खया) हेतुयात हे मदयका छवयत कंगु मार्गया समूह ख:-शील, समाधि व प्रज्ञां युक्तगु । व ख: सम्यक् वचन, सम्यक् कर्मान्त, सम्यकाजीव—शील, सम्यक् व्यायान, सम्यक् स्मृति, सम्यक् समाधि-समाधि व सम्यक् दृष्टि, सम्यक् संकल्प—प्रज्ञा ।

ध्वया अर्थ ध्व हे जूवइ—शीलं मन शुद्ध ज्वीका: शुद्ध मनं समाधि भावना याना: समाधि द्वारा प्रज्ञा वा 'ध्वया लिपा ध्व जुइ' धयागु 'क्षणिक वादी' ज्ञान प्राप्त यायूगु हे बुद्धधर्म ख: ।

ध्व हे धर्मयात बुद्ध भगवान्या निर्वाणं लिपा प्रथम द्वितीय तृतीय संगायन जुया: लिपा गन व बुद्ध वचन लिपि बद्ध जुल, अले व आखलं च्वयात:गु 'बुद्ध वचन' सफुलि 'धर्म' या रूप काल । हानं व हे हेतुवादी, अनित्य वा क्षणिक वादी 'प्रतीत्य समुत्पाद धर्म' यात महायानं 'अनित्य, दु:ख, अनात्म' धाधां शून्य खंका: व 'शून्य शून्य' धयागु ज्ञान वा प्रज्ञाया समूहयात 'प्रज्ञापारमिता' नां छुत । गुकियात आ:नं महायानी बौद्धपिसं 'बुद्ध भाषित' धका माने हे याना च्वन तिनि । लिपा ध्व प्रज्ञापारमिताया नं अष्ट साहस्रिका, शतसाहस्रिका, पञ्चविंशति साहस्रिका आदि अनेक खण्ड दया वल । अथे हे अनेक बौद्धाचार्यपिसं दय्का थकुगु अनेक धर्मग्रन्थ मध्ये व फुकया प्रतिनिधि थें याना: प्रज्ञापारमिता, गण्डव्यूह, दशमूमि, समाधिराज, लंकावतार, सद्धर्म पुण्डरिका, तथागत-गुह्यका, ललित विस्तर व सुवणेप्रभा नापं ९ गू सफूयात

[२२९]

‘नव व्याकरण’ नाम ‘धर्म’ धका पूजा पाठ यानाः माने याना च्वन ।

थुलि जक नं मखु, वैरोचन आदि पञ्चबुद्धपिनि रूप दय्काः ध्यान याना च्वं थै कलाकारपिसं प्रज्ञापारमितायागु नं ‘सर्व सत्व पितामही’ धका क्कम्ह मिसा रूप कल्पना यानाः कुंकुम वर्ण, प्यपाल्हाः, मूगु निपाल्हाः धर्मचक्रमुद्रा, निपाल्हातं सफू व जपमाला ज्वंका, वज्रासनं प्रतिष्ठित यानाः जनजीवने दुप्पवाना बिल । आः वर्तमान महायानी जगते पञ्चबुद्धया प्रतिनिधि अक्षोभ्ययात ‘बुद्ध’ व अट्टपुगल जोषिं मैत्रेय, गगनगंज, समन्तभद्र, वज्रपाणि मज्जुघोष, सर्वणि-वर्णविस्कंभि, क्षितिगर्भ स्वर्गर्भ च्याम्हस्यां प्रतिनिधि पद्मपाणि बोधिसत्व वा षडक्षरी लोकेश्वरयात ‘संघ’ माने याना तः थै प्रज्ञापारमितायात नं नव व्याकरणया मूल स्रोत भाःपाः ‘धर्म’ धका माने यानाः अष्टमित्रत आदि बले मण्डः थानाः पूजा नं याना च्वंगु दु ।

थव ‘धर्म’ थुगु प्रकारं नेपालया जीवने दुथ्याथ्यां सांस्कृतिक कार्यक्रमे नं गुगु धर्म सम्बन्धी शीलाचरणया समावेश जुया च्वंगु दु व नेपालया थःगु हे विशेषता खः— संगीतया पदे जक मखु तालेतक नं व्याप्त जुया च्वंगु दु । स्वया दिसं दशाकुशल त्याग या धका संगीत मय उपदेश व्युब्युं व दशाकुशलं गज्यागु भोग दाय् मालि धका नं पौंगा पुयाः ख्याना च्वन—

राग द्यो बलादि । ताल जति ।

पसुपंक्षि स्याय मते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥१॥

परधन लोभमते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥२॥

मेवया मिसा काये मते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥३॥

फस खगु ल्हायमते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥४॥

कुमतिगु यायमते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥५॥

बोल वचं तयमते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥६॥

जाकपनि फाय मते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥७॥

मखु विद्या यायमते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥८॥

थव लकं तोलते मते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥९॥

मभिं मिखां सोये मते लोकपनिसेन

थुगु पाप तोलताव भगवान्या नाम काव ॥१०॥

थुलि पाप याय मते लोकपनिसेन

चोने महु थव संसार धर्म याकं सार ॥११॥

तिसा वस हेय मते लोकपनिसेन

यने महु घरसार धर्म याकं सार ॥१२॥

राजेन्द्र विक्रमसाह महाराज प्रभु

ल्हाकम्हया थव वचन क्षमा याव गुणीजन ॥१३॥

पौगा । ताल जति ।

पसुपंक्षि स्यानागु पापन

आयु मद्युव धा ॥१॥

मेवया धन लोभ यानागु पापन

दरिद्र जुया वनि धा ॥२॥

मेवया मिसा कला कायागु पापन

प्रीति व वाय मालि धा ॥३॥

मखुमखु फसखगु ल्हानाया पापन

पापया चित्त जुयु धा ॥४॥

कुमति जुयागु थुगुलि पापन

विपति कलह जुयु धा ॥५॥

सराप य जुयागु पापन
 सरिर जुयु धा ॥६॥
 जाकम्ह फायागु पापन
 खवे तयु धा ॥७॥
 खव मखु विने जुयागु पापन
 जेजेल जुयु धा ॥८॥
 थव लकं तोल जुयागु पापन
 सदा पापि जुयु धा ॥९॥
 मभिनि मिखां जक सोयागु पापन
 कुजात जनम जुयु धा ॥१०॥
 थुगु प्रकारं भगवान् बुद्धया व धर्म स्वभाव, आचार
 जुजुं संस्कृति जाः नं भी नेपाल-समाजया 'हृदय' जुयाः
 स्वाना च्वंगु दु । नो धर्माय !

'धर्मोदय'या

लेखकपिन्त छगू सूचना

सम्पादन सम्बन्धी आपाः ज्या नेपालं हे जुया
 वइगु जूगुलि विशेष यानाः यँ, यल, खवपया लेखक
 लेखिकापिसं थः थःगु रचना 'धर्मोदय' सभा जुद्ध
 सडके बिया दीसा अनं हे माःगु मिले यानाः थन
 कार्यालये छया हयूत ज्या छिनि । नाप नापं लेख
 च्वनि मच्चनि सूचना नं अनं हे प्राप्त ज्वी ।

—सम्पादक

नेपाल भाषाया सफू नेपाःगालं पिने सुनां सुनां छु छु पिकाल—

पद्यनिकुञ्ज व हृदय कुसुम
 स्वचित्तशुद्धिमार्ग
 पूजाविधि व शील व मैत्री भावना
 अनुत्तर विजय
 महा जयमङ्गल पाठ
 मणिचूड जातक
 विस्सन्तर जातक
 नेपाल भाषा त्वाथः
 देवदत्त सूत्र

एस. पी. दी. पी. उपासक, कालिम्पोङ्ग
 नेपाली बौद्ध शिक्षालय, कालिम्पोङ्ग
 महाबोधिसभा, सारनाथ
 कुशीनगर
 नाछिपुर (दिनाजपुर)
 त्रिरत्न दान पात्र संघ, बुटवल
 मंत्री शाक्यमुनि बौद्ध संघ, भोजपुर
 चेनपुर,
 आनन्द विहार, पाल्पा तानसेन

भौंखां (२२ कवि व कवित्रिपिनिगु कविता संग्रह) श्री टेकबहादुर भौं दे
 पालिख्वांय् (सकोदेया श्री गिरिजा प्रसादया कविता संग्रह)

थये हे भारतया मेमेगु थासं व नेपालया मेमेगु नगरं नं नेपाल भाषाया सफू पिहाँ वःगु दइतिनि, गुगु
 नेपाल भाषाया नेपाल राज्य व्यापकताया चिं खः । थव फुक स्वयाः नेपाल भाषा भाषी दाजु किजापिसं धमा
 धम सफू च्वथाः व कगत रूपं बा सामुहिक संग्रह रूपं जिल्ला जिल्ला, गौडा गौडा, गां गामं नं नेपाल भाषाया
 सफू पिकाय माल (नेपाल भाषा धयागु यँ, यल व खवपया जक भाषा खः धाइपिन्त म्हुत्पवाः तिक लिसः
 बियाः क्यने म्हुत्पवाः—नेपाल भाषा केवल क्षेत्रीय भाषा जक मखु नेपाल राष्ट्र व्यापी प्राचीन,
 सांस्कृतिक साक्षरी व जातीय भाषा नं खः ।

जुगु खँ

उपसम्पदा

बर्मा अगष्ट २—बर्मा वःगु छगू समाचारे धाःगु दु कि बौद्ध धर्मया अध्ययनार्थ मार्च २९ खुनु प्रव्रजित जुम्ह श्रामणेर् सुमङ्गल सामिया थौं लोवर बर्माया मोलमीन नगरे सैमाया विहारे उपसम्पदा जुल । दायक जुया दीपि डाक्टर सुन्दरम् व वेकःया श्रीमती नुनु । बसपोल्या चतुपत्थान नं वय्कःपिसं हे पुरे याय्गु वचन बिया दीगु समाचार दु ।

अट्टकथाया अध्ययन

कलकत्ता २३ ८ ५६—बर्मा मोलमीने ९ दंनिसे त्रिपिटकया अध्ययन यानाः अभिधर्मान्तरगत पढानया परीक्षाय् उत्तीर्ण जुयाः ३ लाया बिदाय् नेपाः बिज्याना च्वम्ह अनागारिका धम्मावती हानं त्रिपिटक अट्टकथाया अध्ययन याय्त बर्मा बिज्याःगु दु ।

नेपाल भाषा संगीतयात पुरस्कार

कलकत्ता २३ ८ ५६—वंगु खांयापुन्हीया उत्सवे जुगु महाबोधिया सांस्कृतिक कार्यक्रमे नेपाल भाषां 'नुयो रानी' हाल दीगुली कुमारी सिद्धिलक्ष्मी, गंगाशोभा, प्रभावती व पूर्णशोभापित नं विविध सफू पुरस्कार प्राप्त जुगुया नाप नापं थौंयागु सभाय् नं 'भगवान् ग्वारा' हालः पुरस्कार ग्रहण याना दीगु समाचार दु ।

थुगुसीया ख्यालः

कान्तिपुर—कान्तिपुरया 'शान्ति रक्षा स्वयं सेवक संघ (केन्द्र)' ७दँ न्हापा कान्तिपुर इलाकाया कलाकारपिनिगु वाद्यवादन प्रतियोगिता याकुगु थौं थुगुसी नं कान्तिपुरया 'सापारु' खुनु निसै वइगु 'ख्यालः' यात नं बांवालाःगुयात पुरस्कार बीगु धका कोळयूगु समाचार दु ।

पनिसेन
गान्या ना
पनिसेन
भाषा गवान्या

भाषा हे मनुष्यतार लोकपनिसे भाषां याना हे पशु व मनु पाका तःगु गवान्यन्त धाःसा मनु मनु मखुसे पशुवत् जू व कर्प हे संसारया विद्वान् पिसं मातृभाषाया महत्त्व षये अमूल्य उपदेश बिया थकुगु । उकिं भाषा वःगु मातृभाषा नेपाल भाषाया सेवा याय् मातृगुगु भीगु अधिकार व कर्तव्य नित्तां खः । गुगु नेपाल राज्य भरे व्याप्त ज्वीक दया वया च्वंगु नेपाल भाषा सम्बन्धो संस्थात स्थापना जुया क्यना च्वंगु दु । गुक्रियात ग्वाहालि याय्गु हे मातृभाषाया सेवा जूवनि स्वया दिसँ उकी मध्ये निगू प्यगू संस्थाया नां—

धर्मोदय सभा, जुद्धसडक, कान्तिपुर
नेपाल भाषा परिषद, न्यततंछेँ, कान्तिपुर
चवसापासा, कोहिति, कान्तिपुर
नेपाल भाषा समिति, ईखा, ललितपुर
नेपाल साहित्य मन्दिर, खौमा, भक्तपुर
साहित्य सेवा खलः, बम्सन्तर, कान्तिपुर
नेपाल भाषा विकाश मण्डल, जाय्मदु, कान्तिपुर
नेपाल भाषा साहित्य खलः, भोँदे
नेपाल भाषा प्रचारक संघ, धरान
नेपाल भाषा विकास समिति, पाल्पा तानसेन,
ज्ञानमाला संघ, धरान
ज्ञानमाला संघ, धरान
ज्ञानमाला संघ, धरान
ज्ञानमाला संघ, धरान
साहित्य गोष्ठी, कलकत्ता

—:●:—

नेपाली बौद्ध प्रतिनिधि जनवादी चीन

जनवादी चीनया 'चाइनीज बुद्धिष्ट एसोसियेशन' द्वारा नेपाली बौद्ध प्रतिनिधि मण्डलया भव्य स्वागत । गुकी चीनी उपासकपिन्त नं तकेयानागु नेपाली तुपुलि प्वीका तःगु दु ।

(मणया विस्तृतवृत्तान्त मण्डल लिथ्यनेव)

पाल्पातानसेने नेपाल भाषा विकास समिति

भिक्षु शाक्यानन्द स्थ... सभापतित्वे ङ्गू सभा जुयाः ङ्गू अस्थायी नेपाल भाषा विकास समितिया गठन जुल ।
गुक्रिया पदाधिकारी व सदस्या... ख :-
सभापति—श्री अम्बिकाप्रसाद ढाकौल, मंत्री—श्री जगतबहादुर जोशी, (प्रधानाध्यापक जनता हाईस्कूल)
श्राणेर सुदर्शन, श्री सेठ म... साद प्रधान, (उपाध्यक्ष पा० नगरपालिका), श्री सूर्यलाल, श्री चिनियालाल
सुश्री शान्ता प्रधान, (प्रधानाध्यापिका पा० मो० क० हाईस्कूल), कुमारी प्रकाश प्रधान, श्री ठाकुरप्रसाद
प्रधान, श्री कवीन्द्रमान सिंह, श्री भगवती प्रसाद श्रेष्ठ, श्री वद्वेश्वर उपाध्याय, भिक्षु शाक्यानंद स्थविर,
श्री प्रेममान शाक्य, श्री नरेन्द्र ढाकौल, (मंत्री संचालक समिति पाल्पा पद्मोदय कालेज),

समाचारे थ्व नं धया तःगु दु—थ्व अस्थायी समिति लत्याया दुने ङ्गू विशाल नेपाल भाषा साहित्य समेलन
यानाः स्थायी साकार रूप काइ ।

“धर्मोदय”या नियम

●—“धर्मोदय” धर्मोदय सभाया खाःपौ खः । थुक्रिया उद्देश्य धर्मोदय सभाया थं खः तथापि थुक्रिया कर्म क्षेत्र उली हे सीमित जुइ मखु । थ्व पत्रिका प्रत्येक शुक्रपक्षया प्रथम सप्ताहतकं पिहाँ वइ ।

●—थुक्रिया दच्छिया ग्राहक चन्दा नेपाले मो. रु. ४) भारते भा.रु.३) व छगू प्रतिया ने.रु. ५०, भा.रु. ३७ न.पै. खः । न्हागु लानिसैं ग्राहक जुये फु । फवना हइगुघरी नमूनाया लागी छगू प्रति सिद्धि छया हइ ।

●—राजनैतिक खँ बाहिक मेगु धर्म, शास्त्र, कला, सभ्यता, पुरातत्व, साहित्य, इतिहास, थिति-रीति व भ्रमणात्मक खँ आदि विविध विषय सम्बन्धी लेख कविता थुकी छापे जुइ ।

●—लेख, कविता, समालोचनार्थ सफू निगू प्रति तथा थुगु सम्बन्धे पत्र व्यवहार सम्पादकया नामे छया हये माः ।

●—सुं लेखकद्वारा प्रकट जूगु मतया उत्तर-दायी सम्पादक गुवलें जुइ मखु ।

●—प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार व चन्दा व्यवस्थापकया नामे छया हये माः । पत्र व्यवहार यायेगु बखते थःगु ग्राहक संख्या, पूरा नां व ठिकाना बांलाक सीदयेक च्वया हये माः । मखुमा पत्रिका थ्यनिगुली गोलमाल जुइ फु ।

●—पत्रिका मकायेगु जुल धासा अथवा थःगु ठिकाना हेरफेर याये माल धासा लच्छि न्ह्यो हे व्यवस्थापकयात सूचना विये माः । तर दच्छिया निको जक ठिकाना हीका विये फइ ।

●—यथा समये पत्रिका थ्यंकः मवल धासा स्थानीय हुलाके बांलाक बुझे याना अनं व्यूगु लिसः तथा लच्छिया भित्रे पौ छया हल धासा मेगु प्रति

छया हइ ।

●—सम्पादकयात लेख छया हयेगु बखते थःगु पूरा नां व ठिकाना च्वया हये माः । नां व ठिकाना बांलाक च्वया महल धासा लेख वा कविता छापे जुइ मखु । लेख लच्छि न्ह्यो हे सम्पादकया थाय थ्यने माः ।

●—लेख छखे पाखे जक च्वया हये माः । भोंया देपा व जवपाखे सि खालि याना, आखःगो स्पष्ट व खँया त्वा सीदयेक च्वया हये माः ।

●—लेख अथवा कविता प्रकाशित यायेगु व मयायेगु हनेगु ककायेगु अथवा संशोधन यायेगुया पूरा अधिकार सम्पादकयात दु । प्रत्येक लेखकतय्त थःथःगु लेख व कविता छापे जूगु अङ्क छगूविया हइ ।

●—प्रकाशित जुइगु रचनाया प्राप्ति सूचना कार्यालये लेख थ्यना लच्छिया दुने तकं वइ । लेखया प्राप्ति सूचना लच्छि तकं नं मथ्यन धाःसा छिसं सीका दिसं स्थानया अभावं वा लय्-पौया उद्देश्ययाब अनुकूल मजुया छिगू रचना छापे याये-गुली असमर्थ जुल ।

●—अप्रकाशित रचना लित छया हये फइ मखु । उकि लिसःया लागी व अप्रकाशित रचना लित छया हयेत टिकट तथा हया दिये मते । थःगु रचनाया प्रतिलिपि छगू थःके तथा तइदिसं ।

●—नीदं थुखेयागु सुयागु रचनाया अनुवाद याना छया हया दीवले नापं मूल लेखकयागु अनु-मति पत्र दुसा जक छापे याना विये फइ । नीदं उखे यागु रचनाया अनुवाद छया हया दीवले सुयागु रचना गनं कया अनुवाद याना दियागु थ्व नंतया हया दिये माः ।

—व्यवस्थापक ‘धर्मोदय’